

Un model per a l'estudi de l'estructura socioprofessional: el cas d'Olesa de Montserrat

RESUM

Aquest article presenta un model d'anàlisi de les ocupacions i activitats socioprofessionals agrupades per sectors econòmics i altres dues categories addicionals —treballadors sense activitat coneguda i sense professió o activitat específica i passius— a partir d'un exemple pràctic: Olesa de Montserrat entre els segles XVI i XX. Paraules clau: socioprofessional, ofici, activitats laborals, sectors econòmics, Olesa.

RESUMEN

Este artículo presenta un modelo de análisis de las ocupaciones y actividades socioprofesionales agrupadas por sectores económicos y otras dos categorías adicionales —trabajadores sin actividad conocida y sin profesión o actividad específica y pasivos— a partir de un ejemplo práctico: Olesa de Montserrat entre los siglos XVI y XX. Palabras clave: socioprofessional, oficio, actividades laborales, sectores económicos, Olesa.

ABSTRACT

This article presents a model of analysis of the occupations and socioprofessional activities grouped by economic sectors and other two additional categories —workers without known activity and without profession or specific activity and liabilities— from a practical example: Olesa de Montserrat between the 16th and 20th centuries.

Paraules clau: Olesa de Montserrat, sectors econòmics, activitats socio-professionals.

Palabras clave: Olesa de Montserrat, sectores económicos, actividades socioprofesionales.

Keywords: socioprofessional, trade, labor activities, economic sectors, Olesa.

Carles Millàs i Castellví, nat el 1960 a Pallejà (Baix Llobregat), és Doctor en Demografia per la UAB; Llicenciat en Grau en Història Moderna per la UB i Llicenciat en Història Moderna, Llicenciat en Geografia i Història General i Diplomant en Professorat d'EGB per la UB. És autor, entre altres, d'Estudi demogràfic de la parròquia de Santa Eulàlia del Papiol (1565-1799), Els altres catalans dels segles XVI i XVII, Migracions històriques a escala municipal: Olesa, 1581-1930... Actualment, és alliberat sindical per la USOC i col·labora amb el CED de la UAB.

Un model per a l'estudi de l'estructura socioprofessional: el cas d'Olesa de Montserrat

Carles Millàs i Castellví

*carles.millas.castellvi@gmail.com

Olesa de Montserrat¹ és un municipi industrial del Baix Llobregat situat a la capçalera d'aquesta comarca barcelonina, en el sector nord, on limita amb la comarca del Vallès Occidental i a l'esquerra del riu Llobregat, a només 20 km del monestir de Montserrat i a uns 30 km de Barcelona [Pérez, 2003]. Eclesiàsticament, i amb la nova demarcació episcopal, la parròquia d'Olesa està inclosa en l'arxiprestat de Montserrat del bisbat de Sant Feliu de Llobregat. El seu territori limita al nord amb Vacarisses; a l'est, amb Viladecavalls; a l'oest, amb Esparreguera i al sud, part amb Abrera i altra part amb Esparreguera. Es troba, així, localitzat a la Depressió Prelitoral i als peus de la Serralada Prelitoral, a 124 metres sobre el nivell del mar i amb el punt més alt del terme, Puigventós, a 594 metres d'altitud². Les seves coordenades geogràfiques són 41°32'42" N i 1°53'40" E³. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (2009), el municipi té una extensió de 16,75 km², dels quals un 16,43% corresponen, actualment, al sòl urbà i industrial, mentre que les terres llaurades ocupen 134 hectàrees.

Mapa 1. El Baix Llobregat a Catalunya

Font: Elaboració pròpia.

Mapa 2. Olesa dins el Baix Llobregat

Font: Generalitat de Catalunya, 2005.

Demogràficament parlant, segons M. Livi-Bacci (1993) una població està formada per unes unitats bàsiques, com els individus, i per elements compostos, com la família; els primers es poden classificar tenint en compte diferents variables com el sexe, l'edat, l'estat civil i el lloc de naixement i de residència, però calen les segones per conèixer les característiques socioeconòmiques i biofísiques necessàries per poder reconstruir el perfil individual útil i necessari per a interpretar i entendre, alhora, la fecunditat, la mortalitat i la mobilitat de la població [Livi-Bacci, 1993:10-11]. Aquest article vol presentar una possible i modesta metodologia per estudiar una d'aquestes característiques socioeconòmiques: la categoria socioprofessional⁴.

Analitzar l'estructura d'una població segons la categoria socioprofessional i l'activitat econòmica és força complex atès els diferents criteris de classificació existents i els problemes conceptuals que presenten⁵. El desig de romandre fidel a les expressions i els termes enregistrats en una font documental sovint no són compatibles amb els d'altres fonts i això fa difícil la tasca dels investigadors a l'hora d'analitzar la informació, primer, i comparar els resultats de llurs recerques, després⁶. Tanmateix, cal tenir en compte que, generalment, les fonts emprades recullen l'anotació de l'ocupació dels individus però l'enregistrament de l'ofici i, en ocasions, la professió no queda clarament definida o, el que és el mateix, origina el problema de l'ambigüitat de certes professions com jornaler, bracer, pagès... que poden fer referència a diverses situacions⁷. Així mateix, les fonts amb què es treballa sovint enregistren una professió o ocupació dels homes, mentre que les dones, habitualment, no consta o bé se li atribueix la mateixa activitat del cònjuge o s'escriu l'expressió, un tant despectiva, *su sexo, sus labores, sus faenas*⁸. A més, un mateix individu al llarg de la seva vida pot canviar d'activitat i, així, pot constar en diverses ocupacions o professions per la qual cosa l'agregació de les dades de diverses fonts pot comportar duplicitats i, per tant, pot inflar les xifres d'una o altra feina desenvolupada per aquests individus⁹.

Tot plegat, ha portat, en el cas olesà, a fer una aproximació a l'estructura socioprofessional des de dos punts de vista: un de longitudinal o diacrònic¹⁰ que segueix l'evolució en el temps mitjançant les noces¹¹; i, un altre, de sincrònic o transversal¹² a partir del *Memorial...*¹³, del *vecindario*¹⁴, del cens de Floridablanca¹⁵ i els padrons municipals.¹⁶ Hem cregut oportú, però, no aplicar el criteri de M.H.D. Van Leeuwen, I. Maas i A. Miles (2002), *HISCO. Historical International Standard Classification of Occupations*¹⁷, tot i que som conscients que: l'aparició d'aquest sistema de classificació ha suposat un important avanç per a la investigació del mercat de treball i de l'estructura socioprofessional, atès que ofereix un criteri uniforme vàlid per a realitzar una anàlisi comparativa en els processos de llarga durada relacionats amb l'ocupació i les activitats de la població; estableix deu grans grups d'ocupacions¹⁸, cadascun dels quals està dividit en grups secundaris o subgrups¹⁹—entre dos i nou subgrups—, que, alhora, es divideixen en grups unitaris i, finalment, aquests en ocupacions²⁰; i que, a més a més, té en compte l'existència dels individus que explícitament a les fonts consta que no treballen—rodavons...—i aquells que indiquen algun tipus de títol—cavaller, ciutadà honorat...—, situació vital—cec, impedit...— o activitat aliena—llurs tasques, retirat...—²¹.

No seguim pas el model de C. Ros (2003) que també estableix deu grans grups d'oficis, alguns dels quals amb subgrups²², però diferents a la classificació de M.H.D. Van Leeuwen, Maas i A. Miles (2002). Ni tampoc, la classificació dels oficis que utilitza J. Marfany (2004) que agrupa els oficis en cinc grups—agricultura, professionals, comerciants, artesans ("elit", construcció, vestit i calçat, alimentació, pell, metall, tèxtil, transport i varis) i altres oficis— perquè inclou els privilegiats i benestants—cavaller, ciutadans honorats, hisendat...— juntament amb els notaris i doctors en dret o en medicina.

En canvi, hem optat per seguir el criteri, potser més clàssic, d'emprar les ocupacions i activitats anotades a les fonts i, posteriorment, agrupar-les en els tres grans sectors econòmics—sector primari²³, sector secundari²⁴ i el sector terciari²⁵—, un altre grup amb els treballadors sense una activitat coneguda—mosso²⁶, treballador²⁷, obrer²⁸, jornaler²⁹— i, a més, hem inclòs amb la denominació sense professió o activitat específica i passius als individus privilegiats—hisendat, propietari...—, els que s'enregistren amb expressions no pròpiament professionals—rodavons, captaires, pobres...—, els que la seva situació vital, física o psíquica, els hi ho impedeix—coix, cec, impedit...— i als que per qüestions de gènere o d'edat no s'inclouen en les activitats econòmiques dalt esmentades—llurs tasques, retirat...—.

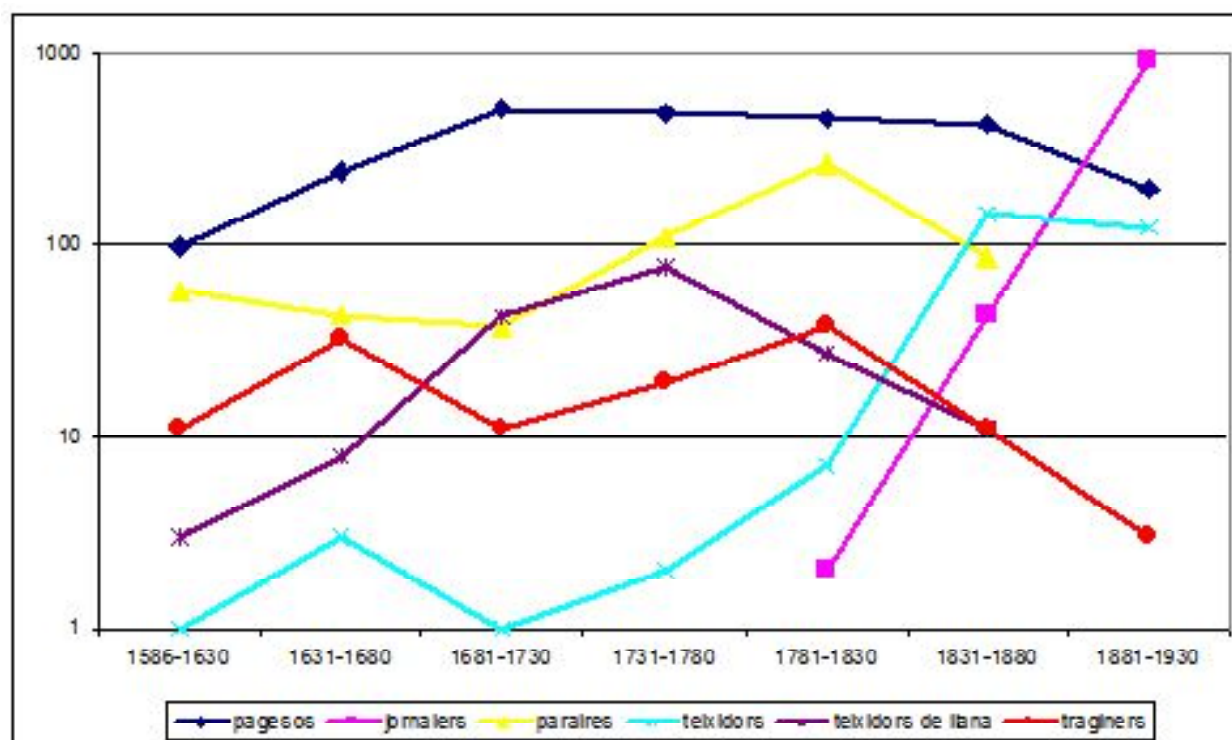
L'anàlisi diacrònica, realitzada mitjançant l'agregació dels oficis, ocupacions i/o professions dels nuvis en els llibres de noces i matrimonis, manuals, esposalles i capítols matrimonials ens ha permès, un cop depurats els vidus prèviament consignats³⁰, comptar amb un total de 6.374 enllaços –un 92,04% de les noces totals–. Hem cregut convenient desenvolupar aquesta anàlisi en períodes de cinquanta anys, des de 1586 a 1930, per tal de disposar de períodes, més o menys, homogenis³¹ i, d'aquesta manera, presentar l'evolució de les activitats econòmiques que determinaren el mercat laboral³².

En conjunt, podem dir que dels 6.374 nuvis possibles, en 774 ocasions no consta cap ocupació, ofici o professió –un 12,14% del total–, per la qual cosa coneixem la feina de 5.600 nuvis –un 87,86% del total–; però, voldríem destacar el fet que mentre el volum d'oficis consignats augmenta, d'acord amb el major volum de partides, el nombre de casos en què no consta l'ocupació del nuvi disminueix³³. Amb tot, aquesta tendència no és constant, com era d'esperar, atès que el tarannà històric influeix. Així, els trasbalsos polítics dels anys vint del segle XIX, durant el trienni constitucional, principalment amb la crema de diferents llibres parroquials que va obligar al rector a redactar, de nou, les partides, incidiran en el fet que ocasionalment s'ometi l'ocupació del nuvi; i, quelcom semblant, es podria dir del mal estat de conservació dels anys trenta del segle XVIII, que també dificulta i obstaculitza el buidatge i, en conseqüència, omet informació, si més no dels oficis. Això és el que es reflecteix en observar com l'evolució dels casos consignats augmenta mentre que els casos sense consignar l'ocupació disminueix tret del període comprès entre 1731 i 1830. Emperò, també des de 1881 a 1930 torna a augmentar el percentatge dels no consta, fruit del desconeixement dels rectors de les feines que realitzaven els nuvis o, potser, pel fet de ser nousvinguts a la parròquia.

Un segon aspecte a destacar és que només 11 dels 149 oficis consignats superen l'1% dels 5.600 nuvis dels quals ens consta la seva activitat. Es tracta dels pagesos –un 43,07% dels oficis coneguts–, els jornalers –un 17,25% de les ocupacions declarades–, els paraires –un 10,70% de les professions conegudes–, els teixidors –un 4,46% dels oficis coneguts–, els teixidors de llana –un 2,64% de les ocupacions declarades–, els traguiners –un 2,25% de les professions conegudes–, els bracers –un 1,14% de les ocupacions declarades–, els fusters –un 1,11% dels oficis coneguts–, els teixidors de lli –un 1,09% de les professions conegudes–, els treballadors –un 1,02% de les ocupacions declarades– i els espartenyers –un 1,02% dels oficis coneguts–. Les altres 138 professions, ocupacions o oficis que no superen l'1% representen el 13,28% dels 5.600 nuvis dels quals hi consta alguna referència.

Veiem, doncs, que, al llarg d'aquests gairebé 350 anys de què disposem d'informació, l'hegemonia de la pagesia és evident: quatre de cada deu nuvis consten com a pagesos, agricultors o llauradors. Si a més hi afegim els bracers, treballadors de camp i, molt possiblement, els treballadors i bona part dels jornalers el volum de pagesos augmentaria considerablement. Emperò, la feina de pagès no ha estat sempre l'hegemònica a Olesa. El gràfic 1 demostra com al darrer període, 1881-1930, els jornalers superen en escreix als pagesos³⁴ i, d'altra banda, hauríem de comentar que molts d'aquests pagesos realitzaven altres feines per completar llur activitat laboral ja sigui en períodes en què no eren necessaris els seus braços per treballar al camp –hivern, principalment–, o bé per la necessitat de millorar i satisfer les seves qualitats de vida. Així, a les fonts, hem constatat com molts d'aquests pagesos canvien d'ofici o de consignació o bé consten amb una doble activitat: pagès i paraire³⁵, pagès i traguiner, pagès i mestre de cases, pagès i hisendat, pagès i propietari.³⁶

Gràfic 1. Evolució de les sis activitats laborals predominants a Olesa (1586-1930)

Font: APOM. Elaboració pròpia.

És destacable, així mateix, l'ascens del nombre de jornalers consignats als matrimonis buidats. Entre 1781 i 1930 passen del sisè al primer lloc en l'escala de les ocupacions. Si bé és cert que desconeixem l'ofici i professió d'aquests jornalers –als quals hauríem d'afegir, potser, els bracers i treballadors dels quals no es consigna una professió específica–, sabem, per altres fonts³⁷, que molts d'aquests treballaven en les indústries i fàbriques olesanes i, possiblement, d'Esparreguera³⁸, però d'altres, potser, treballaven la terra. L'activitat laboral, tant al camp com a la indústria, estava lligada a les precàries condicions de la pagesia³⁹ o dels obrers durant la primera revolució industrial⁴⁰, tant al camp com a la indústria, per la qual cosa i com en el cas anterior, la demanda de mà d'obra condicionava llurs possibilitats de trobar feina i, per tant, afavoria una possible mobilitat d'aquests. Així, hauríem de destacar el fet que el 49,40% dels jornalers, treballadors i bracers documentats són immigrants i, més concretament, el 88,29% d'aquests van casar-se a Olesa entre 1881 i 1930; emperò, dubtem que tots ells es dedicaren a activitats secundàries atès que en tot aquest darrer període de cinquanta anys només consignem 8 immigrants pagesos a la dècada 1911-1920.

El tercer grup en quant al nombre de professions, ocupacions o oficis consignats és el dels paraires⁴¹. Els paraires es dedicaven a l'art de la llana –*paratore lanae*– i en el complex procés de fabricació tèxtil portaven la iniciativa; és a dir, eren, pràcticament, fabricants ja que compraven la llana, l'elaboraven, la distribuïen, tenien cura de l'acabat de les peces i, finalment, venien aquestes peces –els draps–⁴². Es tracta, així, d'una activitat tradicional que es venia realitzant a Olesa, almenys, des de principis de l'Edat Moderna però que desapareix a la segona meitat del segle XIX⁴³, la qual es realitzava domèsticament, donant peu, com ja s'ha remarcat, a una protoindustrialització en aquesta població del Baix Llobregat⁴⁴.

L'activitat dels paraires va impulsar altres activitats del sector tèxtil i, fins i tot, altres oficis vinculats al desenvolupament d'aquesta indústria⁴⁵, especialment entre 1781-1830 i 1831-1880 quan superen, fins i tot, l'activitat agrícola. O sigui, la indústria tèxtil es converteix en la més dinàmica i hegemònica a Olesa. Així, no és estrany constatar que la quarta i cinquena ocupacions més nombroses són els teixidors i els teixidors de llana, respectivament. Respecte els teixidors hauríem de dir que desconeixem en quin sector del tèxtil s'especialitzaren atès que no consta ni explícita ni implícitament si treballaven la llana, el lli, la seda o el cotó. Sospitem, però, que possiblement molts d'aquests teixidors documentats, almenys per al període 1881-1930 es dedicaven al treball de la llana o del cotó atès que els paraires desapareixen en aquest tram⁴⁶. Quant als teixidors de llana, només cal destacar llur evolució favorable entre 1681 i 1780, possiblement "per encàrrec de roba de fabricants forans"⁴⁷.

Tots ells, paraires, teixidors de llana, teixidors de lli, teixidors de seda... es regulaven pels gremis respectius i això comportà diversos enfrontaments entre ells i amb altres gremis d'altres poblacions del país⁴⁸ [Gual i Millàs, 2002].

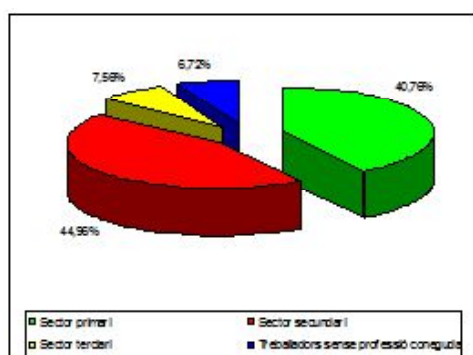
El sisè ofici, ocupació o professió a Olesa al llarg del període estudiat és la dels traginers. Un traginer és la persona encarregada de tragar d'un lloc a un altre, utilitzant bestiar de càrrega, les mercaderies i a aquest municipi del Baix Llobregat, aquests, eren realment imprescindibles, com ja s'ha esmentat, davant l'aïllament provocat per la situació del municipi lluny del camí ral que unia les principals poblacions del Principat i la necessitat de poder vendre els productes elaborats a la vila. No és estrany copsar com molts d'aquests traginers realitzaven o complementaven aquesta activitat amb altres tasques al camp o a la indústria⁴⁹.

Respecte la resta d'oficis, professions o ocupacions recollides als llibres de nocés⁵⁰ voldríem destacar el paper dels fusters, els basters, els sabaters, els forners, els taverners, els carnisers, els mestres, els mestres de cases i altres professions liberals⁵¹. El treball de la fusta, realitzat inicialment pels fusters, és una activitat tradicional que s'ha adaptat, al llarg del temps, a les necessitats del mercat ja sigui amb la creació de màquines-eines o bé amb les innovacions tècniques per a treballar la fusta i ha donat lloc a altres oficis com són els boters, els carreters, els serradors, els ebenistes... i, tanmateix, s'ha vinculat en molts casos amb els mestres de cases, per tant, amb el sector de la construcció. El paper dels basters és, també, necessari per a la construcció, l'adobat o el manteniment de qualsevol utilitatge que calia menester per al transport, la subjecció del bestiar o les selles de muntar. Els espadenyers i els sabaters, que plegats representen l'1,38% del total dels oficis consignats, demostren la presència d'una activitat menestral tant del camp com de la ciutat atès que si bé els primers feien espadenyeres en obradors de caire familiar al món rural, els segons, feien les sabates en el món urbà⁵². El forner, el taverner, el carnisser... havien d'obtenir durant els segles XVI i XVII una concessió del govern de la universitat, o sigui del govern municipal i, per tant, aquests comerciants havien d'esforçar-se en vendre els seus productes i complir amb les ordenances locals [Gual i Millàs, 2002]. Els mestres, professors d'instrucció primària, mestres de minyons... eren els encarregats de transmetre, entre altres aspectes, els coneixements als seus deixebles i a Olesa llur presència s'ha constatat ja en temps dels Àustria, però augmenta llur importància i tasca durant la industrialització de la segona meitat del segle XIX que coincideix amb l'arribada de les escolàpies⁵³. Finalment, destaquem la presència a Olesa d'altres professions que, tot i que de manera testimonial, hi són presents: els apotecaris, cirurgians i metges estan documentats en tots els set trams establerts; els notaris, primer, i els advocats, després, consten en sis dels set trams –només en el període 1631-1680 no hi presència documental als llibres de nocés–; els veterinaris i pastors comencen a constar-hi des de

1731; els mestres de cases i els paletes, amb presència documental en tots els trams, augmenten significativament en els moments en què el dinamisme econòmic o el creixement de la població són evidents, així entre 1681-1730 i 1731-1780 es dupliquen i entre 1781-1830 i 1831-1880, aquest darrer tram que coincideix amb l'arribada del ferrocarril, fins i tot es tripliquen.

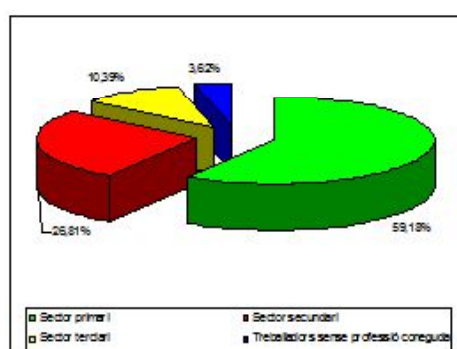
Els gràfics següents il·lustren l'evolució de les ocupacions, oficis i professions segons els sectors econòmics i les altres dues categories establertes⁵⁴ en cadascun dels set trams de cinquanta anys i, com a síntesi o agregació, els gràfics 9 i 10 —pàgina següent— apleguen el conjunt d'aquests sectors al llarg del període —1586-1930—.

Gràfic 2. L'ocupació a Olesa entre 1586 i 1630

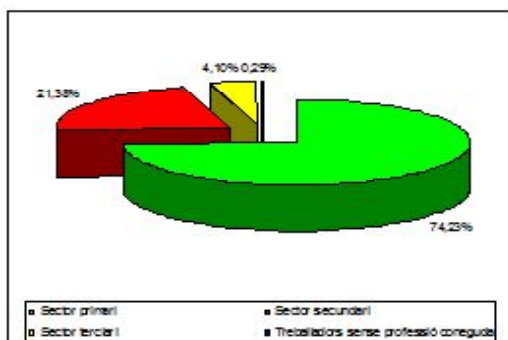
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 3. L'ocupació a Olesa entre 1631 i 1680

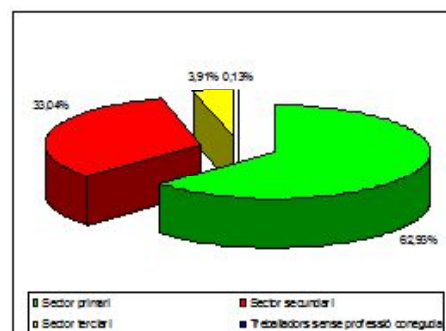
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 4. L'ocupació a Olesa entre 1681 i 1730

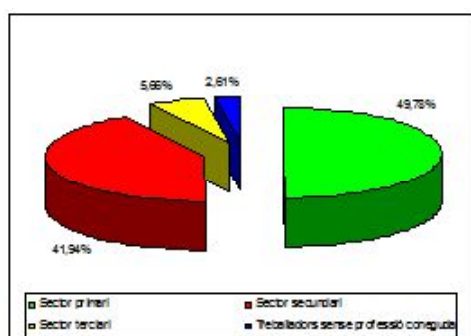
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 5. L'ocupació a Olesa entre 1731 i 1780

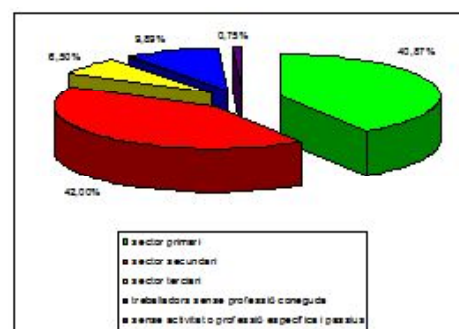
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 6. L'ocupació a Olesa entre 1781 i 1830

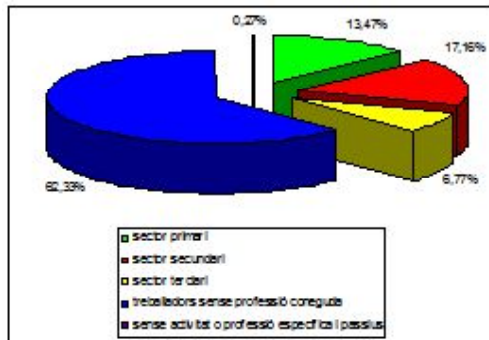
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 7. L'ocupació a Olesa entre 1831 i 1880

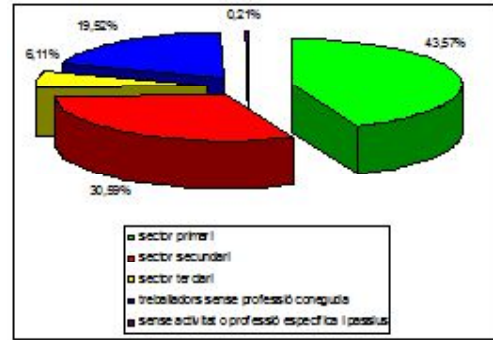
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 8. L'ocupació a Olesa entre 1881 i 1930

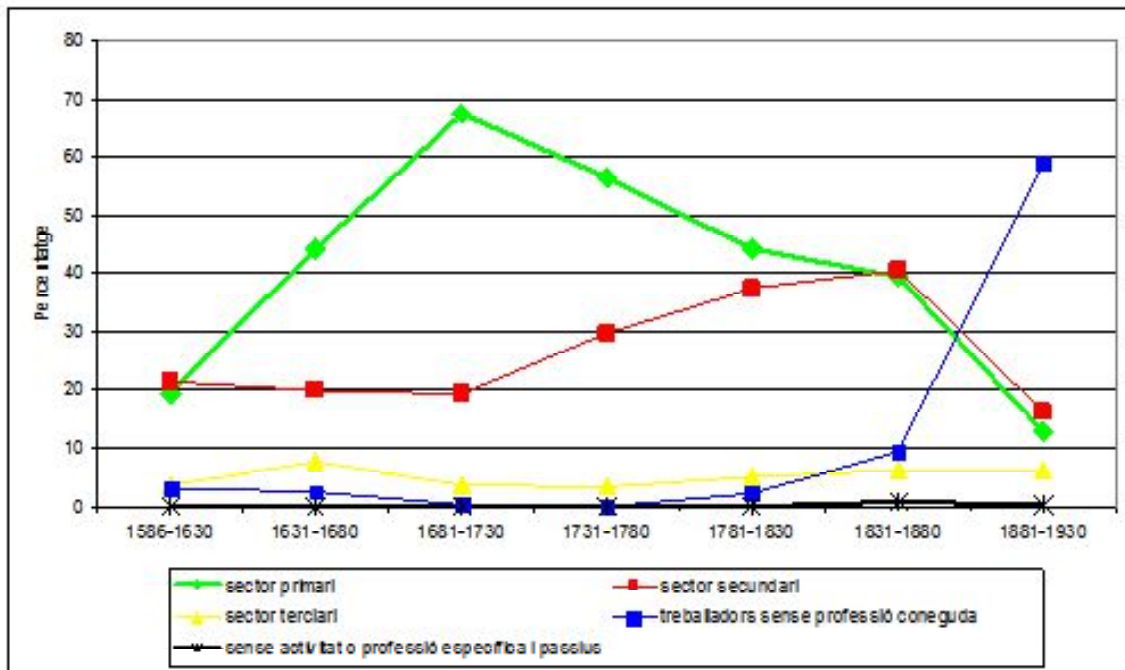
Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 9. L'ocupació a Olesa entre 1586 i 1930

Font: APOM. Elaboració pròpia.

Gràfic 10. Evolució dels sectors d'activitat segons les noxes

Font: APOM. Elaboració pròpia.

Queda demostrada la importància del sector primari de 1631-1680 a 1781-1830, dos-cents anys en què l'activitat agropecuària és la dominant en una vila rural on hi ha una bona representació d'un sector secundari, fonamentat, com hem vist, en el ram del tèxtil; en canvi sobte, especialment, que en el primer període, 1586-1630, en el sisè, 1831-1880 i, tanmateix, potser, en el darrer període d'anàlisi, 1881-1930, l'hegemonia correspongui a l'activitat industrial supera al món agrícola i ramader. Sorpren també el fet que els primers cinquanta anys hi ha un major percentatge d'activitats artesanals, però no hem de menystenir que els treballadors sense una professió coneguda representen gairebé un 7% dels oficis i ocupacions consignats i, que respecte al total de noxes, el percentatge de nuvis en què no consta l'activitat laboral és, ni més ni menys, el 50,72%. El canvi manifestat a partir 1831-1880, respecte els períodes precedents, és símptoma d'un pas de la societat agrària a la societat industrial⁵⁵, amb les transformacions econòmiques i socials que es donen a Olesa i al conjunt de la comarca impulsades per la macrocefàlia barcelonina,

i que es ratifiquen en el període 1881-1930 amb un major percentatge de població activa en el sector secundari, tot i que hi ha un 62,33% dels casos en què la l'activitat o professió és desconeguda –dels quals un 99,03% són jornalers⁵⁶–. Emperò, les activitats del sector terciari ofereixen una tendència gairebé constant, per sota del 10,39% del total de la població consignada, i curiosament els seus nivells més alts es donen en els segles XVI i XVII, potser per l'absència de consignacions dels oficis, ocupacions o professions en aquests períodes.

Més concretament i de manera agregada, el gràfic 10 agrupa, també per grups i sectors des de 1586 a 1930, l'estructura socioprofessional d'Olesa. Un 43,57% dels oficis consignats corresponen al sector primari; un 30,59%, al secundari i un 6,11%, al terciari. En canvi, els sense activitat específica i passius no són gens representatius, mentre que els treballadors sense professió coneguda –entre els que destaquen els jornalers– són molt nombrosos entre 1831 i 1930. El pes de l'agricultura és manifest, però l'augment de les activitats industrials és, potser, més significativa, atès que mostra l'evolució i el progrés d'una vila rural prop de Barcelona i als peus de la Serralada Prelitoral.

L'anàlisi sincrònica de l'estructura socioprofessional la presentarem, entre d'altres, a partir del *Memorial...* de 1717⁵⁷, del cens de Floridablanca (1787) i dels padrons municipals⁵⁸. Així, incidirem en un moment concret, en aquesta estructura demogràfica posant èmfasi en el pas de la societat agrària a la societat industrial.

El quadre 1 –pàgina següent– recull en percentatge els oficis, les ocupacions o les professions dels majors de 15 anys agrupats en les cinc categories establertes en aquesta anàlisi. Observem, en línies generals, com el nombre d'individus d'un o un altre sector o categoria varia d'un a un altre recompte. En línies generals el col·lectiu dels *no consta*, sent el més nombrós el 1717 i 1860 inicia una davallada fins a 1910, per estancar-se, posteriorment, fins a 1930; els sense professió o activitat específica i passius presenta un creixement suau entre 1717 i 1872, accelerat i intens entre 1872 i 1920, per acabar la darrera dècada amb un descens; els treballadors sense activitat específica mostren una tendència a l'alça del 1872 al 1920, seguit d'una caiguda en el padró de 1924 i una recuperació en el de 1930; el sector primari, hegemònic el 1872, cau prolongadament fins al 1920, repunta el 1924 i torna a caure el 1930; el sector secundari mostra un ascens fins a 1915, cau el 1920 i torna, en canvi, a repuntar fins a 1930 i el sector terciari presenta un creixement continu però moderat.

Quadre 1. L'estructura socioprofessional segons els padrons i el *Memorial...* (%)

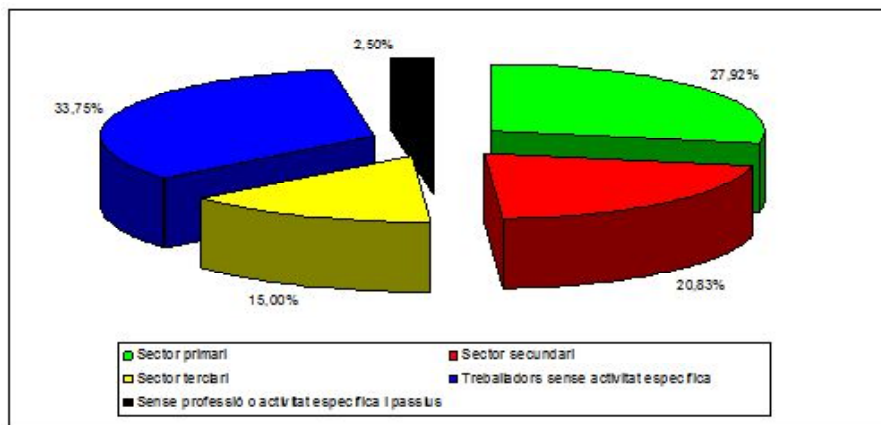
		Sector primar	Sector secundari	Sector terciari	Treballadors sense act. específica	Sense professió o activitat	No consta	Total
1717	Dones	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	16,83	1,46
	Homes	3,22	1,04	2,46	2,27	0,10	2,61	1,43
	Total	3,22	1,04	2,60	2,27	0,10	19,44	2,89
1860	Dones	0,43	2,30	1,74	0,11	0,45	51,87	5,34
	Homes	19,54	7,96	5,71	2,52	0,21	2,13	5,11
	Total	19,97	10,25	7,45	2,63	0,67	54,00	10,45
1872	Dones	17,43	6,43	4,99	0,17	1,28	12,03	5,23
	Homes	23,72	8,70	5,78	0,25	1,66	1,01	5,66
	Total	41,14	15,13	10,77	0,42	2,84	13,04	10,89
1910	Dones	0,62	5,11	4,12	3,50	15,58	0,47	7,15
	Homes	23,38	7,70	9,91	7,90	0,26	2,79	6,80
	Total	24,00	12,82	14,03	11,41	15,84	3,26	13,96
1915	Dones	0,58	9,14	3,40	1,83	13,50	0,59	7,10
	Homes	18,39	9,33	9,91	8,13	0,21	2,13	6,64
	Total	18,96	18,47	13,30	9,75	13,71	2,73	13,74
1920	Dones	0,00	0,25	1,74	0,53	24,55	1,90	8,12
	Homes	7,35	3,74	10,70	26,49	0,55	1,78	7,57
	Total	7,35	0,40	12,44	27,02	25,10	3,68	14,82
1924	Dones	0,00	7,76	2,46	0,20	20,29	1,36	8,57
	Homes	18,48	7,95	13,96	14,94	0,32	0,24	7,71
	Total	18,48	15,72	16,41	15,13	20,61	1,60	16,28
1930	Dones	0,53	12,79	6,51	5,89	20,47	0,71	11,17
	Homes	14,35	9,79	16,49	25,48	0,67	1,54	10,03
	Total	14,88	22,58	22,99	31,36	21,13	2,25	21,19
Total sectorial		2,083	4,791	1,383	3,568	6,156	1,687	19,668

Font: APOM. Elaboració pròpia.

El *Memorial...* de 1717, malgrat que només consten un 23,74% de referències, permet copsar un predomini del sector primari entre les activitats econòmiques realitzades a Olesa a inicis del segle XVIII –6,83% del total i un 27,92% respecte el total d'oficis registrats–, no tan sols per l'hegemonia de pagesos sinó perquè sospitem que aquells treballadors dels quals no es detalla l'activitat, els 80 jornalers i 1 mosso, realitzaven tasques agrícoles –8,01% del total i el 33,75% dels casos consignats–, és a dir, treballaven per compta aliena al servei d'aquells; no s'ha de menystenir la importància d'una certa protoindustrialització o industrialització precoç que posa de manifest el dinamisme econòmic a Olesa amb el paper dels paraires⁵⁹, especialment, dins el sector secundari –4,95 del total i un 20,83% dels oficis consignats– que podria incloure, parcialment o no, alguns d'aquells treballadors sense activitat coneguda però que posem en dubte atès que, a l'inrevés, l'activitat dels paraires solia complementar la manca de feines al camp [Muset, 1987 i 1989; Gual i Millàs, 2002, 2003a i 2003b; Cobos, 2006; Hernández, 2000]; ni tampoc, l'aportació del sector terciari –3,56% del total i un 15% de les activitats registrades– representat, majoritàriament, per personal de la sanitat –apotecaris, cirurgians i doctor en medicina– i del transport –traginers–. Però, especialment, cal destacar el gairebé nul enregistrament de la població femenina –només constatem dues criades–⁶⁰.

El gràfic 11 representa l'activitat enregistrada⁶¹ de la població major de 15 anys, segons el sector econòmic, al referit *Memorial...* de 1717. És evident, doncs, que l'estructura socioprofessional a Olesa a inicis del segle XVIII, com era d'esperar, és la característica de les societats preindustrials.

Gràfic 11. Percentatge de població segons el grup socioprofessional (1717)

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

La *Relació...* de 1723, tot i ser incompleta, permet estudiar l'estructura socioprofessional dels caps de casa o veïns d'Olesa de sexe masculí. Dels 648 olesans enregistrats, 402 individus –un 62,04%– tenen 15 o més anys d'edat. D'aquests, en un 51% dels casos consta una ocupació, ofici o professió; mentre que de la resta, un 49%, no consta cap activitat laboral ni econòmica. Quant als oficis consignats hi ha un predomini de jornalers –el 12,44% de la població enregistrada i el 24,39% del total d'oficis consignats–, seguit dels pagesos –10,95% i 21,46%, respectivament–, els treballadors –8,21% i 16,10%, respectivament–, traginers –5,22% i 10,24%, respectivament–, mossos –2,74% i 5,34%, respectivament– i els teixidors de llana –2,49% i 4,88%, respectivament–; en canvi, la resta d'oficis, ocupacions o professions no superen els deu casos, o el que és el mateix no representen ni tan sols el 2% de la població masculina enregistrada en aquesta relació.

Aquesta *Relació...* de 1723 classifica, d'altra banda, els 402 individus en: estudiants; joves; fills de jornalers; fills de pagesos, masovers i artistes; jornalers; pobres de solemnitat; propietaris i masovers; artistes i immigrants. Segons aquesta classificació els jornalers i llurs descendents són els més nombrosos –un 38,06%–, però s'han de menystenir els propietaris i masovers –un 18,91%–, els artistes –16,42%– o els fills d'aquests dos darrers grups –15,42%–. En conjunt, aquests grups representen, gairebé, nou de cada deu homes majors de 15 anys enregistrats. Sobte constatar en aquesta classificació un grup d'immigrants –sis dels quals eren mossos i del setè en desconeixem el seu ofici o professió–.

Quadre 2. Oficis, ocupacions i professions a la *Relació...* de 1723

Oficis...	Quantitat	Percentatge	Classificació	Quantitat	Percentatge
apotecari	1	0,25	estudiants	6	1,49
bataner	1	0,25	fills de jornalers	34	8,48
cardador de llana	7	1,74	fills de pagesos, masovers i artistes	62	15,42
carnisser	1	0,25	jornalers	119	29,60
cirurgià	1	0,25	joves (15 a 18 anys)	23	5,72
espardanyer	5	1,24	pobres de solemnitat	9	2,24
estanquer	1	0,25	propietaris i masovers	76	18,91
ferrer	2	0,50	artistes	66	16,42
fuster	4	1,00	immigrants	7	1,74
jornaler	50	12,44			
mestre cases	2	0,50			
moliner	1	0,25			
mosso	11	2,74			
notari	2	0,50			
pagès	44	10,95			
paleta	1	0,25			
paraire	2	0,50			
paste	1	0,25			
teixidor de lli	4	1,00			
teixidor llana	10	2,49			
traginer	21	5,22			
treballador	33	8,21			
no consta	197	49,00			
Total	402			402	

Font: AHMOM. Elaboració pròpia⁶².

El predomini de treballadors sense una activitat específica no ens permet identificar l'hegemonia del sector primari o del secundari. En quin sector els hauríem d'ubicar? Davant el desconeixement, però, hem considerat deixar-los de banda i centrar-nos en l'activitat econòmica dels casos coneguts. Així, es pot copsar que gairebé quatre de cada deu homes majors de 15 anys realitzen una activitat del sector primari; quelcom més d'una tercera part dels casos en què es consigna una ocupació concreta es dediquen a una activitat secundària i una quarta part, al sector terciari. Tant les dades del *Memorial...* de 1717 com els d'aquesta *Relació...* de 1723 no confirmen el predomini d'artesans a què fa referència J. M. Cobos (1994:53), sinó que el treball de la terra era el predominant entre la població activa olesana, tal com s'ha pogut observar en l'anàlisi diacrònica a través dels llibres de noces.

El cens de Floridablanca (1787) agrupava l'estructura socioprofessional en set categories diferents de les anteriors: eclesiàstics –0,16% respecte el total de la població i 0,89% respecte a les activitats consignades⁶³–, llauradors –1,55% i 8,44%, respectivament–, jornalers –8,15% i 44,44%, respectivament–, comerciants

–0,08% i 0,44%, respectivament–, fabricants –0,61% i 3,33%, respectivament–, artesans –7,78% i 42,44%, respectivament–, estudiants –0,49% del total de la població– i sense professió específica i menors –81,2% del total de la població–. El predomini de jornalers i artesans entre la població consignada és evident. Però com ja s’ha dit, possiblement, molts d’aquests jornalers treballaven en feines agrícoles⁶⁴ en un municipi que es caracteritza el segle XVIII per la seva producció oleícola, el conreu de la vinya i l’existència de “moltas fàbricas y la indústria” que hi ha a Olesa el 1789 segons Joan Boada [Hernández, 2000:57-61] i ha demostrat J.M. Cobos [1994, 1995 i 2006]. Això no obstant, els artesans, majoritàriament paraires, “fabricantes de paños y de las millors bayetas”, que tenen un gremi propi “en lo qual també van compresos los teixidors, cardadors, tondidors, y demás que trevallen de dit art” [Hernández, 2000:71-72]. Dels quinze fabricants documentats al cens, “són tres los perayres que es tenen quiscun fàbrica per tràurer lo oli, anfortir las pessas, y donarlas blancor” i la resta són fabricants del tèxtil agremiats en el gremi de paraires en “fábricas divididas [...] perquè quiscun dels fabricants treballa y fa treballar en sa casa” amb llana procedent d’Aragó i de Castella, “perquè la de Cathalunya no és de bona qualitat”, on elaboraren “las bayetas que [...] són las millors ques fabriquen en Cathalunya puix totas las ques venan en nom dels fabricants de la vila de Terrassa, se texexan en Olesa per tenir art especial” i “son consum és per tot Espanya, Indias, Mallorca y Malta” gràcies a l’existència de 95 talers, 15 ras de lli i 550 torns de filar a la vila [Hernández, 2000:73-74]. Els pagesos, que no arriben a la cinquantena, conreen una terra que “està en estat perfet de manera que se cultiva tot, y acceptió de un poch de terreno de sembradura y terras de regadiu, és un gran bosch de olivers, y vinyas, y tot se cultiva bé” fins al punt que “lo oli és lo millor de España com consta de la proba que féu don Fernando sexto” i els excedents de la producció vitivinícola i d’horta es venien a Berga, Vic, Barcelona, Terrassa, Sabadell, Martorell, Sant Sadurní d’Anoia, Vilafranca de Penedès, Piera, Igualada, Santa Coloma de Queralt, Cervera, Calaf, Manresa... [Hernández, 2000:61-71]. Quant al sector terciari destacarien els 30 traginers “necessaris per poder vendre els productes olesans arreu i, ahora, comprar mercaderies deficitàries a Olesa en aquells mercats [Hernández, 2000:54-75]” i les professions liberals –“un administrador del correu y un administrador de aduanas”, “dos metges, dos cirurgians y dos apotecaris” [Hernández, 2000:78]–.

Malgrat no disposar de les dades nominals d’aquest cens de població, si que coneixem, segons el cadastre de 1788⁶⁵, la professió o ocupació del 58,45% dels declarants. Destaca el percentatge de pagesos, tot i que si agrupem les activitats productives, aquests els superen. Amb tot, cal dir que en molts casos, aquestes feines del sector secundari es complementen amb activitats agrícoles: tots els paraires, notaris, preveres, músics, l’apotecari i els basters declaren tenir terres de conreu; el 83,87% bracers, el 87,70% dels traginers, el 71,43% dels paletes, dos terços dels teixidors, la meitat dels sastres i el 40% dels fusters també tenen alguna propietat agrícola.

Quadre 3. Oficis, professions i ocupacions al cadastre de 1788

	Quant.	%		Quant.	%
apotecari	1	0,28	pagès	62	17,17
bracer	31	8,59	paleta	6	1,66
cardador	16	4,43	paraire	12	3,32
espardenyer	5	1,39	prevere	3	0,83
ferrer	2	0,55	sastre	2	0,55
forner	1	0,28	teixidor	18	4,99
fuster	5	1,39	teixidor de lli	2	0,55
manyà	1	0,28	traginer	25	6,93
músic	2	0,55	no consta	165	45,71
notari	2	0,55	Total	361	100

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

El padró de 1818, quadre 4 –pàgina següent–, enregistra, com ja s’ha dit, els caps de casa. Dels 481 individus anotats, 426 són homes –un 88,60%– i només 55 són dones⁶⁶ –un 11,40%–. Més d’una quarta part d’aquests individus són jornalers; dos de cada deu són pagesos, un 12,06% són teixidors de llana, un 7,69% són paraïres, un 6,24% són traginers, un 4,78% són hortolans, un 2,70% són espardenyers, un altre 2,70% són cardadors de llana i un 2,08% són teixidores de pany. La resta d’oficis no arriben a representar ni tan sols un dos per cent cadascun.

Quadre 4. Oficis, ocupacions i professions al padró de 1818

Oficis...	Quantitat	%	Oficis...	Quantitat	%	Oficis...	Quantitat	%
albanyil	5	1,04	ferrer	1	0,21	pastor	3	0,62
albarder	2	0,42	forner	6	1,25	captaire	1	0,21
albeitar	2	0,42	fuster	3	0,62	procurador	1	0,21
apotecari	2	0,42	petita noblesa	1	0,21	quinquillaire	2	0,42
barber	1	0,21	hortolà	23	4,78	retorcedor de pany	2	0,42
bataner	1	0,21	jornaler	131	27,23	sabater	1	0,21
botiguer	1	0,21	manyà	1	0,21	sastre	5	1,04
cardador de llana	13	2,70	marxant	1	0,21	secretari ajuntament	1	0,21
cirurgia	1	0,21	taberner	1	0,21	tallant (carnisser)	2	0,42
cisteller	2	0,42	metge	2	0,42	teixidor de llana	58	12,08
correus	1	0,21	moliner	2	0,42	finent de miquelets	1	0,21
treballador ajuntament	1	0,21	organista	1	0,21	teixidor de pany	10	2,08
cuber	2	0,42	pagès	97	20,17	traginer	30	6,24
escrivà real	1	0,21	paperer	1	0,21	no consta	8	1,68
espardenyer	13	2,70	paraire	37	7,69			
Total							481	100

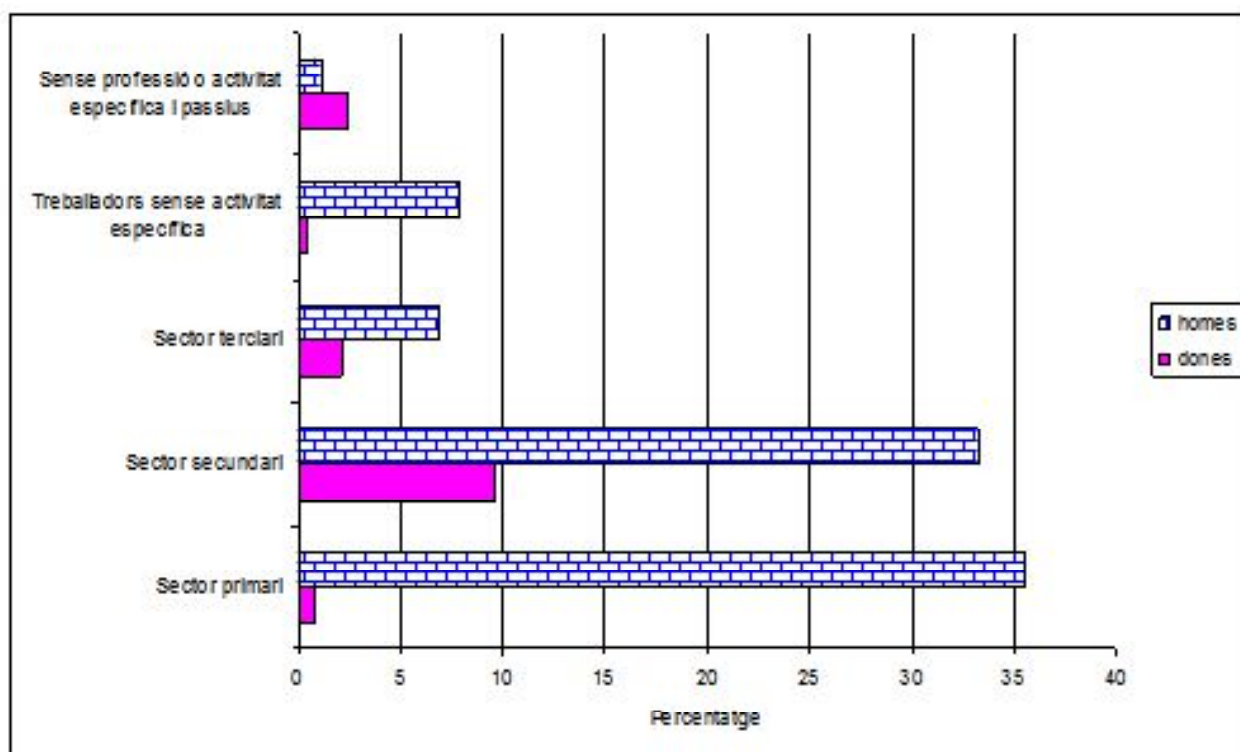
Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

Novament, el predomini de treballadors sense una activitat específica no ens permet identificar, amb exactitud, l’hegemonia del sector primari o el secundari. Emperò, descomptant els que no consten, un 26% dels oficis consignats correspondrien al sector primari; un 21,78%, al secundari i un 11,63% al terciari. Aquests percentatges no demostren el predomini dels artesans que destacava J.M. Cobos (1994:53), sinó que, sense oblidar però el 27,70% de jornalers documentats, era la pagesia qui ostentava l’hegemonia.

L'anàlisi de l'estructura socioprofessional d'Olesa el 1860, realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 64,80% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 55,69% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra un cert canvi respecte a l'estructura de 1717 i 1787 o de 1723 i 1818, amb un predomini del sector secundari –un 33,28% dels homes i un 9,61% de dones en què consta una activitat laboral–, seguit, molt a prop, del sector primari –un 35,55% dels homes i un 0,79% de dones en què consta una activitat laboral– i, a molta distància, del sector terciari –un 6,90% i un 2,10%, respectivament–, mentre que els treballadors sense activitat específica –7,86% i 0,35%, respectivament– i els sense professió o activitat específica o passius –un 1,14% i 2,45%, respectivament– encara tenen una menor representativitat. No tenim cap recompte nominal⁶⁷ complet entre el cens de Floridablanca i el primer padró olesà, però l'anàlisi dels matrimonis intueix un canvi en la primera meitat del segle XIX, car entre 1781 i 1830 encara eren majoritàries les activitats del sector primari i entre 1831 i 1880 aquestes darreres ja són superades per les activitats del sector secundari. En aquesta línia, podem recordar el que J.M. Cobos (1994) ha demostrat abastament respecte la situació econòmica d'Olesa de mitjan segle XIX. Aquest autor insisteix en què la implantació de la indústria tèxtil moderna s'inicia amb l'empresa "Pagès-Barceló y Compañía" el 1839 quan s'instal·la a la zona de Vilapou, prop del riu, amb la intenció de construir-hi una fàbrica de filats i de teixits de llana i, alhora, incentivà altres activitats econòmiques com el sector de la construcció o de la indústria transformadora⁶⁸.

Quant als oficis⁶⁹ observem que dos de cada deu habitants, 229 casos, són treballadors de camp –un 7,21% de la població absoluta, un 11,13% de la població major de 15 anys i un 20% dels majors de 15 anys amb una activitat consignada–; 147 són treballadors de fàbrica –un 4,63% de la població absoluta, un 7,14% de la població major de 15 anys i un 12,84% dels majors de 15 anys amb una activitat consignada–; 119 són teixidors –un 3,75% de la població absoluta, un 5,78% de la població major de 15 anys i un 10,39% dels majors de 15 anys amb una activitat consignada–; 115 són pagesos⁷⁰ –un 3,62% de la població absoluta, un 5,59% de la població major de 15 anys i un 10,04% dels majors de 15 anys amb una activitat consignada–; 79 són jornalers sense una ocupació específica –un 2,49% de la població absoluta, un 3,84% de la població major de 15 anys i un 6,90 dels majors de 15 anys amb una activitat consignada– i 67 són jornalers de camp –un 2,11 de la població absoluta, un 3,26% de la població major de 15 anys i un 5,85% dels majors de 15 anys amb una activitat consignada–. No s'han de menystenir altres oficis, ocupacions o professions que es realitzaven a Olesa el 1860. Entre ells, hauríem d'esmentar altres activitats relacionades amb el sector secundari, especialment, el ram del tèxtil –jornalers de fàbrica, els paraires, els filadors, els basters, els sastres, els teixidors de cotó o els de llana...– i altres indústries de béns de consum –espadenyers, sabaters...–, la construcció –paletes, fusters...–, les indústries transformadores –ferrers, moliners...– o els artesans; amb el sector terciari, especialment els serveis socials –eclesiàstics, mestres d'instrucció elemental, els farmacèutics...–, els serveis als consumidors –barbers, carnisers, forners, servei domèstic...– o els serveis de distribució –traginers, maquinista o ferroviari...– o, entre altres, els pastors.

Gràfic 12. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1860

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

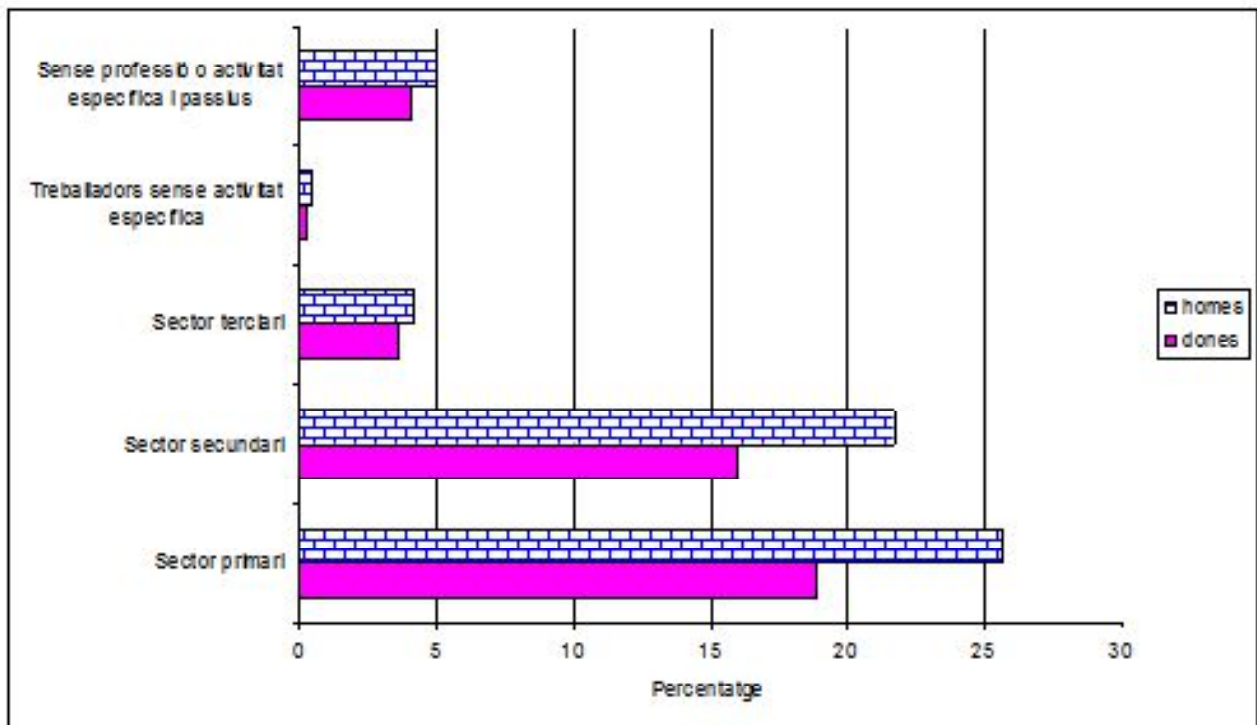
Tot i que, el volum de dones ha augmentat respecte a 1717, constatem, encara, que la major consignació d'activitats laborals correspon al sexe masculí, atès que un 83,33% de la població femenina major de quinze anys no consta cap activitat laboral i d'aquest 16,67% restant en què coneixem llur activitat: un 62,86% treballen al sector secundari –treballadores de fàbrica i teixidores, principalment–; un 5,14% al sector primari –nou treballadores de camp i una pagesa–; un 13,71% al sector terciari –quatre religioses⁷¹, dinou del servei domèstic i una revenedora–; quatre dones són treballadores sense una activitat específica i vint-i-vuit dones no tenen una activitat específica o bé són passives.

L'anàlisi del padró de 1872, realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 67,37% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 6,93% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra, en canvi, un predomini del sector primari –el 44,61% del total de casos en què consta l'activitat laboral, dels quals un 42,36% són dones i un 57,64% són homes o el que és el mateix un 25,71% dels homes i un 18,90% de dones en què consta una activitat laboral–; seguit, molt a prop, del sector secundari –un 37,74% del total, dels quals un 42,36% són dones i un 57,64% són dones, o el que equival al 18,90% del total de dones i el 25,71% dels homes en què consta una activitat laboral–; i a molta distància trobem els sense professió o activitat específica i passius –un 9,11% del total, dels quals un 45,14% són dones i un 54,86% són homes, o el que equival a un 5% d'homes i un 4,11% de dones en què consta una activitat laboral–, del sector terciari –un 7,76% del total, dels quals un 46,31% són dones i un 53,69% són homes, o el que equival al 4,16% d'homes i un 3,59% de dones en què consta una activitat laboral– i els treballadors sense activitat específica –un 0,78% del total, dels quals un 40% són dones i un 60% són homes, o el que equival a un 0,47% són homes i 0,31% són dones en què consta una activitat laboral–. D'aquestes

dades, podríem deduir que la crisi econòmica dels anys seixanta repercutí en el sector secundari, principalment, i de retruc el primer sector recuperà l'hegemonia dins els sectors econòmics⁷², just quan s'inicia la tercera guerra carlina i la colla de "Nas Ratat" feia acte de presència a la contrada [Valls, 1961; Cobos, 1994] i l'emigració olesana es fa evident⁷³.

Quant als oficis⁷⁴, descomptant els casos en què no consta cap referència i entre la població major de 15 anys, destaquen els *llauradors*, o pagesos, un 43,99% del total, dels quals un 57,63% són homes i un 42,37% són dones; a molta distància trobem els teixidors, un 20,98% del total, dels quals un 58,56% són homes i un 41,44% són dones; els propietaris –9,01% del total, dels quals un 54,33% són homes i un 45,67% són dones–; la resta d'ocupacions, professions o oficis ja no superen el centenar d'individus, entre els que destacaríem els paletes –4,16% del total–, els fabricants –un 3,33% del total–, els filadors –2,65% del total–, els sabaters –1,46% del total–, els fornors –un 0,99% del total–, els sastres i espadenyers –ambdós amb un 0,83% cadascun–, els boters –0,62% del total– o els eclesiàstics –0,68% del total–, especialment pel que respecta a la presència de vuit mares escolàpies, el doble que el 1860.

Gràfic 13. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1872

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

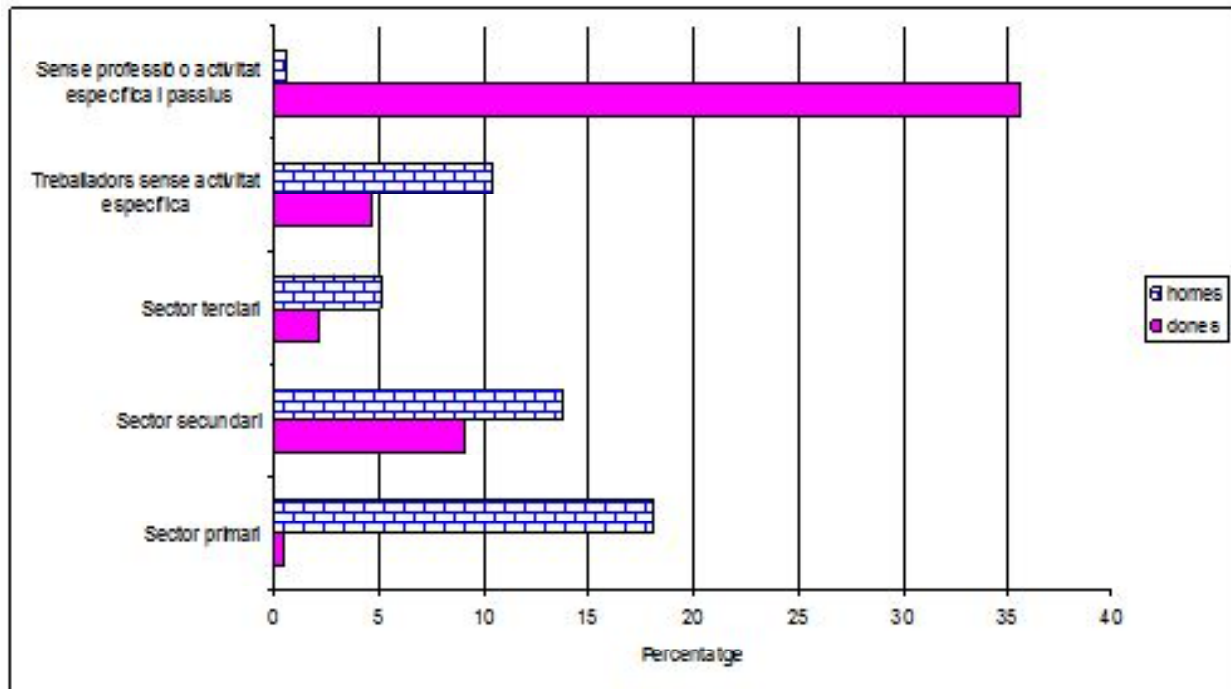
L'hegemonia pagesa pot estar condicionada pel tancament de la fàbrica Pagès-Barceló i Cia el 1863 i d'altres indústries i empreses no gaire mecanitzades [Cobos, 1994:132], possiblement perquè molts obrers i obreres del sector secundari deixen la seva activitat davant la crisi econòmica de 1862 o, poc després, la crisi financera de 1866 i la crisi de subsistències de 1867-1868⁷⁵ per retornar a les tasques agrícoles o bé optar per abandonar Olesa. Emperò, la disminució d'activitats relacionades amb el sector secundari respecte el 1860 no coincideix amb l'increment absolut de treballadors d'aquest sector productiu, fruit de l'augment de dones que realitzen una activitat secundària⁷⁶: 308 de les 825 dones en què consta una referència –més d'una tercera part de les dones amb una activitat laboral consignada entre les quals

destaquen les teixidores i les filadores—. També hi ha un alt percentatge de dones que consten com a llauradores⁷⁷ –un 98,62% de la població femenina que treballa en aquest sector econòmic o el que és el mateix un 43,90% de les dones amb una activitat coneguda– o de dones que treballen al sector terciari –un 8,36% del total amb un predomini de mestresses de casa (una tercera part d'aquestes), però sobte trobar metgesses, farmacèutiques, notàries, aparelladores, veterinàries, barberes o mercaderes–, a més de les 79 propietàries, 1 peona i 5 jornaleres. Tot plegat, ens fa dubtar de la consignació de l'ofici, ocupació o professió anotada entre la població de sexe femení al padró de 1872⁷⁸.

L'anàlisi del padró de 1910 –gràfic 14–, realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 71,30% de la població total– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 1,43% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra el predomini dels sense professió o activitat específica i passius –un 36,25% dels quals un 98,36% són dones i un 1,64% són homes, o el que equival a un 36,65% de dones i un 0,59% d'homes respecte el total–; en segon lloc, destaquen les activitats del sector secundari –un 22,83% dels quals un 60,10% són homes i un 29,90% són dones o, el que és el mateix, un 9,11% de dones i un 13,72% d'homes respecte el total–; tot seguit, i molt a prop, hi trobem les activitats del sector primari –un 18,59% dels quals un 97,40% són homes i un 2,60% són dones o, dit d'una altra manera, un 0,48% de dones i un 18,10% d'homes respecte el total–; en un quart nivell hi trobem els treballadors sense activitat específica –un 15,13% del total, dels quals un 30,71% són dones i un 69,29% són homes que equivalen a un 4,65% de dones i un 13,72% d'homes respecte el total– i, finalment, el sector terciari –un 7,21% del total, del qual un 29,28% són dones i un 70,62% són homes o, el que és el mateix, un 2,12% de dones i un 5,09% d'homes respecte el total–.

A què es deu aquest canvi respecte 1872? D'una banda, el predomini dels sense professió o activitat específica i passius es deu al fet que a les dones se les imputa com activitat *su sexo, sus faenas* o *sus labores*, 951 de les 959 dones que hem catalogat com llurs tasques, o el que és el mateix mestresses de casa, és a dir, aquella dona que no té una feina remunerada fora de la llar i que dedica el seu temps a mantenir casa seva fent les feines domèstiques i tenir cura de la família; recordem que el 1872 només hi havia anotades en aquesta categoria 79 dones i totes elles constaven com a propietàries; i, tanmateix, és molt possible que algunes, si no la majoria, podien ocupar-se d'activitats relacionades amb l'activitat agrícola o, per què no, com a filadores, teixidores o cosidores a temps parcial dins de la pròpia llar. D'altra banda, la disminució del sector secundari pot ocultar l'ocupació d'algunes d'aquestes dones treballant en aquestes activitats, però també es pot deure a una reducció del nombre de pagesos d'ençà que la fil·loxera va fer acte de presència a Olesa el 1904, un quart de segle més tard que la plaga penetrà al Principat⁷⁹, i que els anys 1905 i 1907 obligà, a causa dels terrenys fil·loxerats, a 28 i 46 viticultors, respectivament, a demanar la baixa en la contribució de l'Administració d'Hisenda [Hernández, 1997:66].

Gràfic 14. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1910

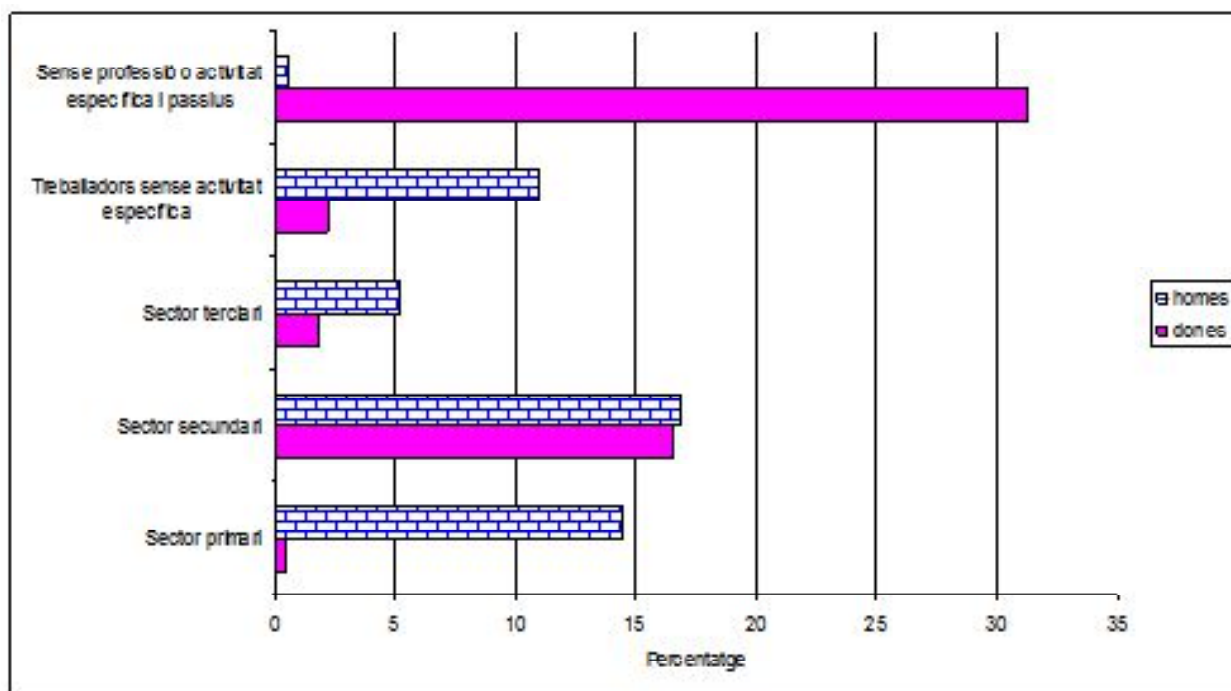
Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

Àdhuc, observem un increment molt significatiu d'activitats laborals en el sexe femení que passen de només representar un 16,67% de la població major de 15 anys en què consta l'activitat laboral⁸⁰ a equivaldre el 52,01% de la població activa o estar registrades en el 99,43% de les ocasions. D'aquestes, com hem dit, un 67,98% consten com a mestresses de casa –951 de les 959 dones sense professió o activitat específica i passives–; un 8,93% són treballadores sense una activitat específica –totes elles jornaleres–; un 4,07% treballen al sector terciari –entre les quals cal destacar a les 24 criades o personal domèstic i les 10 professores⁸¹–; un 17,51% corresponen al sector secundari –entre les que destaquen les 139 teixidores i les 57 treballadores de fàbrica– i, només, un 0,93% de dones que treballen en el sector primari. No hem de menystenir altres activitats ocupades per dones entre les quals mereix destacar-se la primera llevadora enregistrada com a tal, tot i que en els sacramentaris olesans –llibres de baptismes i òbits– dels segles XVII i XVIII ja hi consten.

L'anàlisi del padró de 1915 realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 72,30% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 1,70% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra el predomini de les activitats del sector secundari –un 32,75% dels quals un 49,49% són dones i un 50,51% són homes o el que és el mateix un 31,60% de dones i un 35,20% d'homes respecte el total–; seguit, molt a prop, dels sense professió o activitat específica i passius –un 31,44% dels quals un 98,46% són dones i un 1,54% són homes o el que equival a un 59,96% de dones i un 1,02% d'homes respecte el total–; en tercer lloc, hi trobem les activitats del sector primari –un 14,62% dels quals un 96,96% són homes i un 3,04% són dones, o el que és el mateix un 0,87% de dones i un 30,16% d'homes respecte del total–; en un quart nivell hi trobem els treballadors sense activitat específica –un 12,88% del total, dels quals un 16,67% són dones i un 83,33%

són homes, o un 4,18% de dones i un 22,83% d'homes respecte el total— i, finalment, el sector terciari —un 6,81% del total, del qual un 74,46% són homes i un 25,54% són dones, o el que és el mateix un 3,39% de dones i un 10,79% d'homes respecte el total—.

Gràfic 15. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1915

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

A què es deu aquest canvi respecte 1910? El predomini del sector secundari és, segons J. M. Cobos (1994), fruit de la culminació d'un "nou model d'indústria" com a sortida de la crisi dels anys seixanta del segle XIX i que s'inicia a la dècada dels vuitanta gràcies a una major concentració de la titularitat i propietat de les empreses, la recuperació de la força del vapor i la introducció de la força elèctrica⁸², alhora que es recupera amb escreix, després de la davallada de l'any 1910⁸³, el nombre de telers, manuals i mecànics, existents a inicis de segle i es constata una millora en les infraestructures terrestres que afavoreixen la comunicació d'Olesa amb altres municipis de les rodalies⁸⁴. És possible que aquest procés s'iniciés abans, a les acaballes del segle XIX, però la caiguda del segon quinquenni del segle XX i l'enregistrament de bona part del sexe femení, i els seus descendents fins i tot, amb el mateix ofici, ocupació o professió que el del respectiu cònjuge, o progenitor, no ens ho permet ratificar. Això no obstant, si en el padró de 1910 no es tinguessin en compte les activitats laborals femenines si que es confirmaria aquesta hipòtesi.

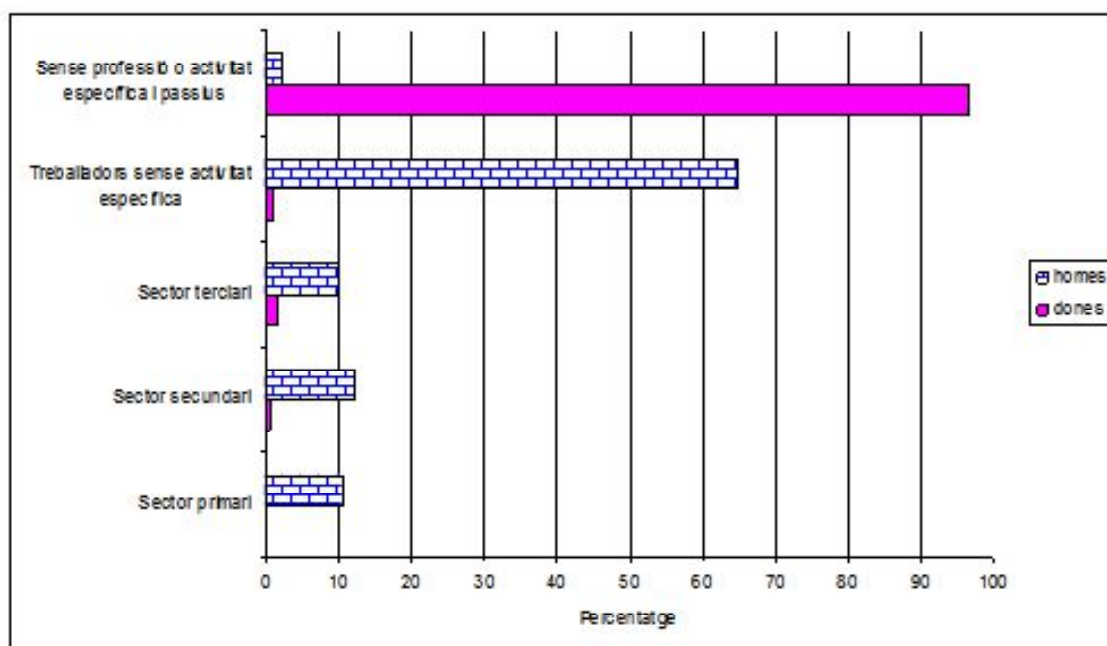
Segons els oficis⁸⁵, a l'Olesa de 1915 hi ha una disminució en quant a la diversificació d'activitats. Amb tot, i com el 1910, destaquen quantitativament les 827 mestresses de casa —el 30,61% de la població major de 15 anys; el 31,14% si hi descomptem, a més, els no consta o el 59,67% de les dones majors de 15 anys—; els llauradors —el 14,21% de la població major de 15 anys, dels quals un 97,92% són homes i un 2,08% són dones—; els jornalers —un 12,66% de la població major de 15 anys, dels quals un 83,04% són de sexe masculí i un 16,96% són del femení—; els teixidors —un 12,10% de la població major de 15 anys, dels quals un 55,35% són homes i un 44,65% són dones—; els operaris de fàbrica, substituïts dels treballadors

de fàbrica –un 14,17% de la població major de 15 anys, dels quals un 30,55% són homes i un 69,45% són dones– o, entre altres, els paletes –un 1,18% de la població major de 15 anys–. Tot i que la resta d'ocupacions, oficis i professions no superen l'1% de la població major de 15 anys caldria destacar l'augment del nombre d'eclesiàstics –es tripliquen respecte al 1910–, els comerciants –que es quadrupliquen respecte el cens anterior– o les modistes que passen de 12 el 1910 a 17 en el 1915. Tanmateix, sobte la disminució de forners, filadors i el col·lectiu de ramaders.

Respecte el sexe femení, a banda de les mestresses de casa, les modistes i altres ocupacions i oficis dalt esmentats, caldria fer esment a les 10 criades, les 2 llevadores, les 17 religioses o una portera de fàbrica. Tanmateix, com està sent habitual, apareixen dones amb oficis dels seus cònjuges: una *guardia civil*, una *barbera* i una *viatjant*.

L'anàlisi del padró de 1920 realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 76,30% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 2,01% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra el predomini dels sense professió o activitat específica i passius –un 51,07% respecte el total de la població major de 15 anys registrada, dels quals un 97,80% són dones i només un 2,20% són homes, o el que és el mateix un 96,49% de dones i un 2,33% d'homes respecte el total de la població major de 15 anys–; els treballadors sense activitat específica ocupen el segon lloc el 1920 –representen el 31,87% de la població, dels quals un 1,97% són dones i un 98,03% són homes, és a dir un 1,21% de dones i un 64,77% d'homes respecte els majors de 15 anys registrats–; el sector secundari ocupa el tercer lloc, segons aquest criteri establert –un 6,31% de la població, dels quals un 6,31% són dones i un 93,72% són homes o, el que és el mateix, un 0,77% de la població femenina i un 12,77% de la masculina–; en un quart nivell trobem el sector terciari –un 5,69% de la població major de 15 anys registrada, dels quals un 13,95% són dones i un 86,05% són homes, o sigui un 1,53% del sexe femení i un 10,14% del masculí– i, finalment, el sector primari –un 5,06% del total de la població registrada major de 15 anys, tots ells homes, o el que és el mateix un 10,49% del sexe masculí–. Emperò, deixant al marge els treballadors sense activitat específica i els sense professió o activitat específica i passiu, el sector terciari ocuparia a un 37,02% de la població major de 15 anys; el sector secundari, un 33,33% i el primari, un 29,65%.

Gràfic 16. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1920

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

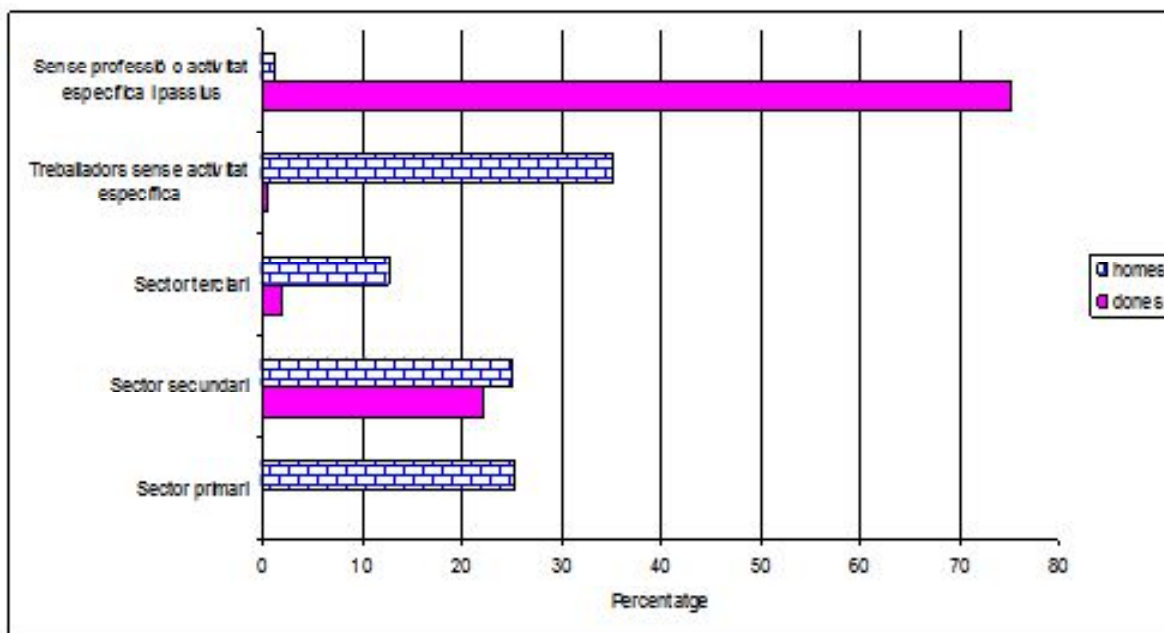
A què es deu aquest canvi? El fet d'enregistrar l'ocupació femenina com a *sus labores, su sexo* o *sus faenas* oculta informació de l'activitat i distorsiona clarament els resultats de l'anàlisi. Quelcom semblant hauríem de dir dels treballadors sense una activitat específica, majoritàriament, jornalers, que podrien treballar al camp, la indústria o a la construcció, tot i que creiem que majoritàriament es dedicaven a activitats del sector secundari.

L'anàlisi dels oficis⁸⁶ destaca el predomini de les mestresses de casa –*su sexo, sus labores...*– amb 1.501 dones –les quals representen a un 99,34% de les dones sense professió o activitat específica i passives, un 95,85% del total de dones registrades o al 49,74% de la població total registrada–, un volum prou significatiu i representatiu d'una societat masclista. A aquestes mestresses les segueixen, quantitativament, els jornalers –un 96,68% dels treballadors sense una activitat específica, un 64,19% del total d'homes registrats i un 30,88% de la població major de 15 anys– i jornaleres –un 1,97% dels treballadors sense una activitat específica, un 1,21% de la població femenina registrada i un 0,62% del total de la població total registrada–. En un tercer nivell, però amb molta menor representativitat del total de la població major de 15 anys i amb certa semblança amb aquelles, hi trobem els llauradors –un 98,69% del sector primari, un 10,40% dels oficis i activitats registrades, però només un 5% del total de la població d'ambdós sexes registrada–. A un quart nivell hi distingim els dedicats a activitats comercials i els teixidors, respectivament amb 71 i 68 casos –els primers representen el 41,28% del sector terciari i els segons un 35,60% del sector secundari–. La resta d'oficis i activitats registrades no arriben a representar, individualment, ni un 1% del total. Entre elles destaquen, però, els aprestadors –0,43% del total–, els paletes –0,70% del total–, els i les estudiants –0,70% del total–, els fusters –0,60% del total–, les 16 professores⁸⁷ –0,53% del total– o els músics –0,46% del total–. Respecte el padró anterior observem que es duplica el nombre de funcionaris municipals i augmenten els carters, entre altres activitats, però minven els forners, les criades, els lampistes, els totxaners, a més dels teixidors i els paletes.

L'anàlisi del padró de 1924 realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 72,65% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 0,84% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra el predomini dels sense professió o activitat específica i passius –un 39,98% respecte el total de la població major de 15 anys registrada, dels quals un 98,42% són dones i només un 1,58% són homes, o el que és el mateix, tres quartes parts del sexe femení i un 1,32% del masculí–; el sector secundari ocupa el segon lloc, segons aquest criteri establert –un 23,72% de la població, dels quals un 49,40% són dones i un 50,60% són homes o, el que és el mateix, un 22,38% de la població femenina i un 25,20% de la masculina–; els treballadors sense activitat específica ocupen el tercer lloc el 1924 –representen el 17,01% de la població, dels quals un 1,30% són dones i un 98,70% són homes, és a dir un 0,42% d'elles i un 35,25% d'homes respecte els majors de 15 anys registrats–; en un quart nivell trobem el sector primari –tots ells homes, un 12,13% de la població major de 15 anys registrada o sigui un 25,46% dels homes enregistrats– i, finalment, el sector terciari –un 7,15% del total de la població registrada major de 15 anys, dels quals un 14,98% són dones i un 85,02% són homes, o el que és el mateix un 2,05% del sexe femení i un 12,76% del sexe masculí–. Emperò, deixant al marge els treballadors sense activitat específica i els sense professió o activitat específica i passiu, el sector terciari ocuparia a un 28,21% de la població major de 15 anys; el sector secundari, un 55,16% i el primari, un 16,63%. Els canvis observats respecte el padró de 1920 entre el sector secundari i els treballadors sense activitat específica ratifiquen la industrialització a Olesa, però tal com hem observat

en el mateix padró, el fet d'enregistrar l'ocupació femenina com a *sus labores, su sexo o sus faenas* oculta informació de l'activitat i distorsiona clarament els resultats de l'anàlisi i, d'altra banda, l'ocupació dels jornalers, majoritàriament, s'hauria d'ubicar al sector secundari.

Gràfic 17. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1924

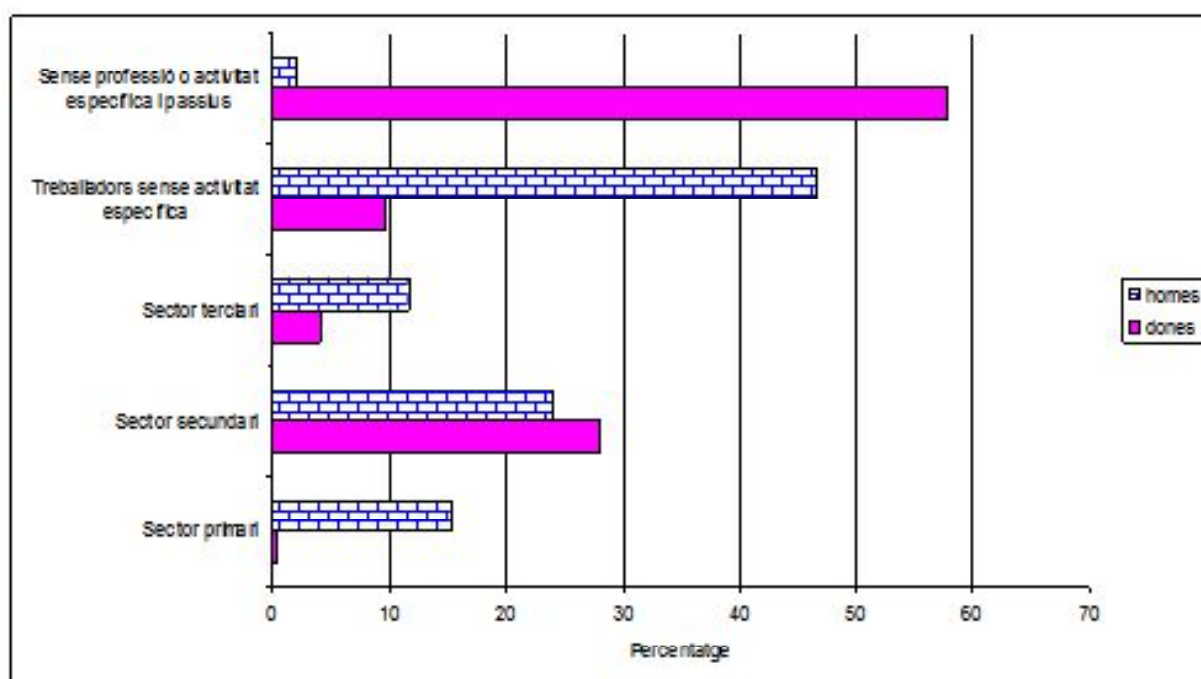

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

Quant als oficis⁸⁸, cal dir que del centenar d'ocupacions, professions o oficis només en nou casos es supera l'1% del total. Predominen, com està sent habitual, les mestresses de cases –un 99,36% de les sense professió o activitat específica i passius, un 74,67% de les dones registrades i un 39,10% de les activitats totals–; els jornalers i jornaleres –dels quals un 98,93% són homes i un 1,07% són dones; representant conjuntament un 86,67% dels treballadors sense activitat específica i un 14,74% del total dels majors de 15 anys–; els teixidors i teixidores –dels quals un 53,18% són dones i un 46,82% són homes i, conjuntament, un 52,19% del sector secundari i un 12,38% de les activitats totals–; els llauradors –un 96,88% del sector primari i un 11,75% del total dels majors de 15 anys–; el filadors i filadores –dels quals un 98,51% són homes i 1,49% són dones i, conjuntament, un 9,43% del sector secundari i un 2,23% del total d'activitats–; els fusters d'ambdós sexes –dels quals un 98,08% són homes i un 1,92% són dones i, conjuntament, el 6,91% del sector secundari o l'1,64% dels majors de 15 anys–; els comerciants i comerciantes –dels quals un 96,15% són homes i un 3,85% són dones i, conjuntament, el 22,91% del sector de serveis o un 1,64% del total d'activitats–; els filadors i filadores –dels quals un 98,59% són dones i l'1,41% són homes i un 9,43% del sector secundari o un 2,27% del total– i els peons –un 8,89% dels treballadors sense professió específica o un 1,51% dels majors de 15 anys–. A més d'aquestes activitats destaquem l'augment dels cabrers –d'1 únic cas el 1915 a 9 el 1924–, llauners –de 2 a 9 casos–, fusters –de 18 a 25 casos– i, especialment, les activitats del ram del tèxtil amb els tintorers –de 4 a 9 casos–, sastres –de 0 a 7 casos–, perxadors –de 2 a 8 casos–, ordidores –de 0 a 14 casos–, blanquers –de 0 a 6 casos–, modistes –de 4 a 14 casos– o les nuadores –de 0 a 21 casos–. En canvi, disminueixen els aprestadors i deixen de constar els rellotgers, porters de fàbrica i els manyans⁸⁹.

I, finalment, l'anàlisi del padró de 1930 realitzada a partir de la població major de 15 anys –un 73,81% de la població absoluta– i menystenint els casos en què no consta cap ofici, professió o ocupació –en un 0,92% de la població major de 15 anys no consta cap referència–, mostra el predomini dels sense professió o activitat específica i passius –un 31,50% respecte el total de la població major de 15 anys registrada, dels quals un 96,85% són dones i només un 3,15% són homes, o el que és el mateix un 57,69% d'elles i un 2,11% d'homes respecte el total de la població major de 15 anys–; els treballadors sense activitat específica ocupen el segon lloc el 1924 –representen el 27,09% de la població, dels quals un 18,77% són dones i un 81,23% són homes, és a dir un 9,62% d'elles i un 46,71% d'ells respecte els majors de 15 anys registrats–; el sector secundari ocupa, segons aquest criteri establert, el tercer lloc –un 26,20% de la població, dels quals un 56,65% són dones i un 43,35% són homes o, el que és el mateix, un 28,07% de la població femenina i un 24,10% de la masculina–; en un quart nivell trobem el sector terciari –un 7,70% del total de la població registrada major de 15 anys, dels quals un 28,30% són dones i un 71,70% són homes, o el que és el mateix un 4,12% del sexe femení i un 11,72% del sexe masculí– i, finalment, el sector primari –un 7,51% de la població major de 15 anys registrada, dels quals un 3,55% són dones i un 96,45% són homes o sigui un 0,50% d'elles i un 15,35% d'ells–. Emperò, deixant al marge els treballadors sense activitat específica i els sense professió o activitat específica i passiu, el sector terciari ocuparia a un 28,21% de la població major de 15 anys; el sector secundari, un 55,16% i el primari, un 16,63%. Els canvis observats respecte el padró de 1924 entre el sector terciari i el primari per primera vegada confirmen, de retruc, la industrialització a Olesa, però tal com hem observat en altres padrons, el fet d'enregistrar l'ocupació femenina com a *sus labores, su sexo* o *sus faenas* oculta informació de l'activitat i distorsiona clarament els resultats de l'anàlisi i, d'altra banda, l'ocupació dels jornalers, majoritàriament, s'hauria d'ubicar al sector secundari, amb la qual cosa aquest esdevindria el predominant amb una major diferència.

Gràfic 18. Estructura socioprofessional per sexes en el padró de 1930

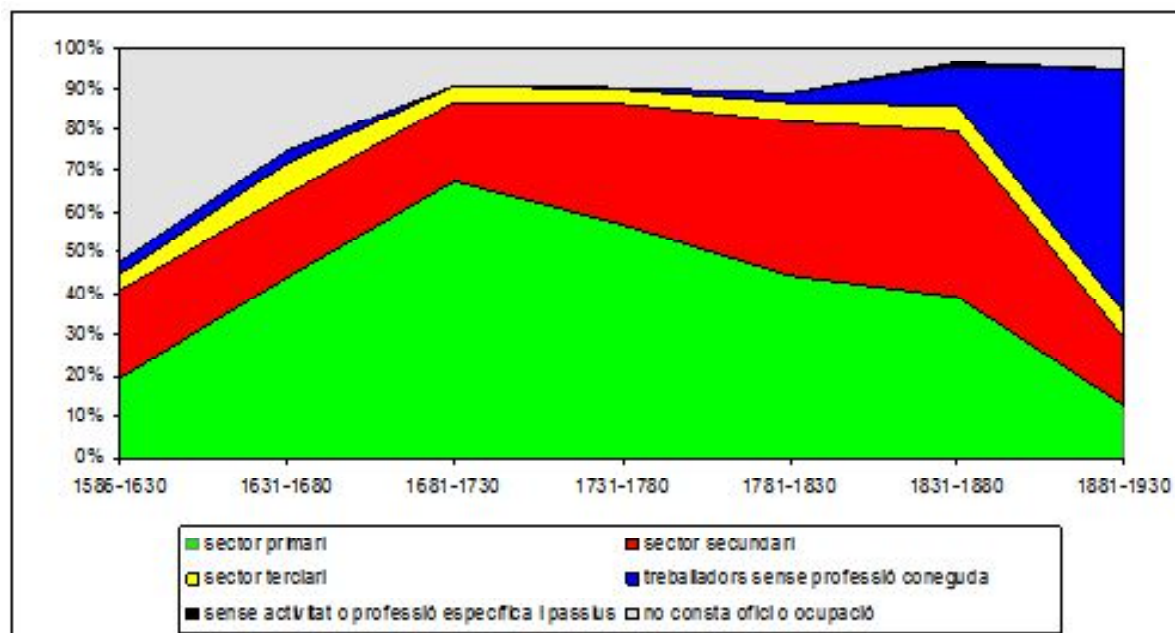

Quant als oficis⁹⁰, cal dir que del centenar llarg d'ocupacions, professions o oficis només en nou casos es supera l'1% del total. Predominen, com en els darrers padrons comentats, les mestresses de cases –un 95,31% del total de dones sense professió o activitat específica i passius, un 56,82% de les registrades i un 29,77% de les activitats totals–; els jornalers i jornaleres –dels quals un 80,35% són homes i un 19,64% són dones; representant conjuntament un 90,52% dels treballadors sense activitat específica i un 24,30% del total dels majors de 15 anys–; els teixidors i teixidores –dels quals un 68,38% són dones i un 31,62% són homes i, conjuntament, un 52,19% del sector secundari i un 12,38% de les activitats totals–; els llauradors i les llauradores –dels quals un 2,05% són dones i un 97,96% són homes i, conjuntament, un 63,22% del sector primari i un 4,70% del total dels majors de 15 anys–; els comerciants i les comerciantes –dels quals un 81,65% són homes i un 18,35% són dones i, conjuntament, el 34,28% del sector de serveis o un 2,62% del total d'activitats–; els filadors i filadores –dels quals un 96,20% són dones i 3,80% són homes i, conjuntament, un 7,30% del sector secundari i un 1,89% del total d'activitats–; els filadors i filadores –dels quals un 96,20% són dones i un 3,80% són homes i un 7,30% del sector secundari o un 1,89% del total–; els pagesos i pageses –dels quals un 9,59% són dones i un 90,41% són homes i, conjuntament, un 23,54% del sector primari o un 1,75% dels majors de 15 anys–; els obrers i les obreres de fàbrica –dels quals un 18,57% són homes i un 81,43% són dones i, conjuntament, un 6,47% del sector terciari o un 1,68% dels majors de 15 anys–; i, finalment, els peons d'ambdós sexes –dels quals un 6,67% són dones i un 93,33% són homes i, conjuntament, el 5,36% dels treballadors sense una activitat específica o l'1,43% dels majors de 15 anys–.

A més d'aquestes activitats destaquem l'augment dels mecànics i cardadors –es sextupliquen o més de 1924 a 1930–, dels boters, eclesiàstics i xofers –es quadrupliquen–, dels tintorers –es tripliquen–, dels aprestadors, calderers, modistes, sastres i tintorers –es dupliquen–, dels majordoms de fàbrica o, entre altres, els fusters. En canvi, disminueixen les ordidores, els paletes, les rodeteres, les nuadores o els traginers. Així mateix desapareixen els guarnicioners, passamaners, sargidors...; mentre que n'apareixen noves activitats dels tres sectors productius: parcers, plomaires, químics, aspiadors, canilleres, ceramistes, guarda jurat, fogoners, bugaderes...

Sintetitzant, l'evolució dels oficis, ocupacions i professions a través dels nuvis i els llistats nominatius –padrons i *Memorial*...– posa de manifest algunes divergències, però també certes coincidències, tal com es pot veure als gràfics 19 i 20. Una gran diferència és l'absència dels sense activitat o professió específica i passius en l'anàlisi diacrònica fins a la segona meitat del segle XIX, mentre que aquest col·lectiu presenta uns percentatges molt elevats des d'inicis de segle XX fruit de l'enregistrament de les mestresses de casa, que òbviament no consten en l'enregistrament dels nuvis. Hi ha una diferència remarcable fruit de l'anàlisi més detallada a través dels padrons que ha permès aprofundir especialment en el darrer període de l'anàlisi diacrònica, 1881-1930, on es palesa que la davallada que presenta el sector terciari no és constant; ans al contrari, segons l'anàlisi sincrònica observem que presenta alts i baixos conjunturals en 1915 i 1924-1930 –creixement– i 1910 i 1920 –davallada–.

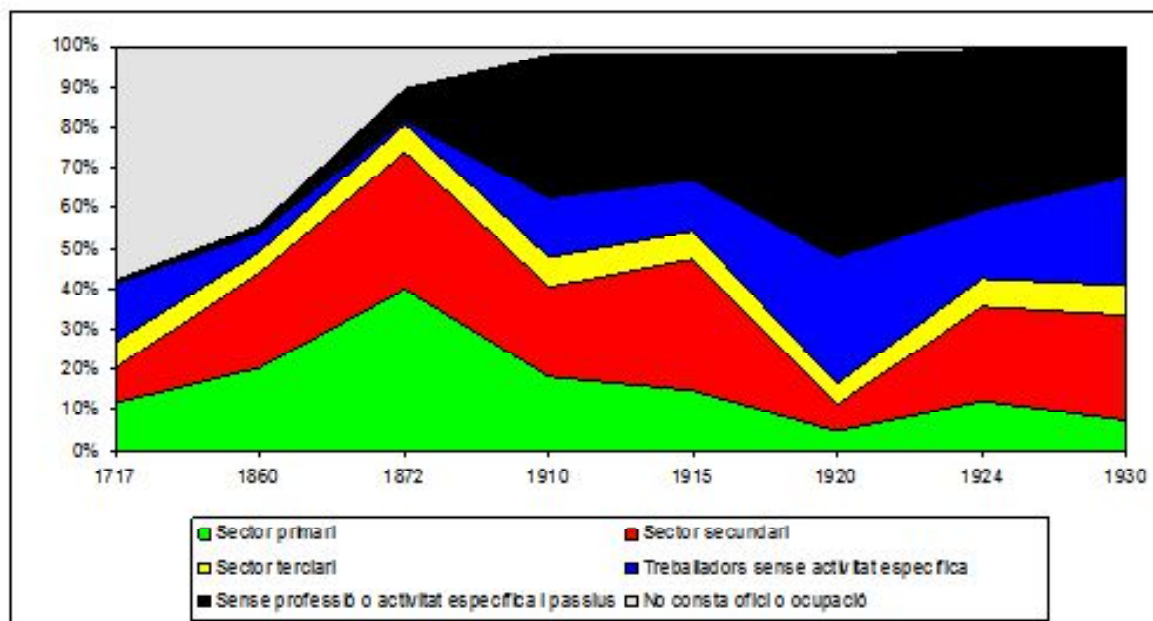
Gràfic 19. Sectors econòmics a Olesa, segons l'anàlisi diacrònica

Font. APOM, RC, ACB i AHMOM. Elaboració pròpia.

En aquesta línia, el sector primari creix fins a 1730 en l'anàlisi diacrònica i inicia una davallada, pràcticament continua, fins a 1930; en canvi, en l'anàlisi sincrònica creix fins a 1872 i, a partir d'aquest any, inicia la davallada. Per la seva banda, el sector secundari coincideix en ambdues anàlisi en la línia de creixement, però en la davallada contínua que s'observa en l'anàlisi diacrònica segueix la mateixa tendència que el sector terciari. Quant a l'enregistrament dels treballadors sense activitat específica, força similar en ambdós mètodes, observem que aquest col·lectiu podria complementar la davallada del sector secundari en aquest darrer tram de 1881 a 1930 atès que en augmentar en percentatge en els diferents padrons de l'anàlisi sincrònica ens coincideix amb la disminució del percentatge del sector secundari; és a dir, si disminueix el volum de treballadors sense una activitat específica, augmenta el volum del sector secundari i, a l'inrevés, si augmenta el volum de treballadors sense activitat específica, disminueix el volum del sector secundari en l'anàlisi sincrònica. L'evolució dels sectors econòmics mostra, al nostre parer, una correlació entre el creixement del sector secundari i el decreixement del sector primari; mentre que el sector terciari augmenta en els períodes de creixement econòmic, moment en què arriben a Olesa immigrants qualificats.

Gràfic 20. Sectors econòmics a Olesa, segons l'anàlisi sincrònica (1717-1930)

Font: AHMOM. Elaboració pròpia.

Tot seguit presentem alguns treballs que han estudiat i analitzat l'estructura de la població activa per sectors d'activitat o oficis⁹¹. C. Ros (2003), a través dels matrimonis, ha demostrat que la ruralització de les activitats industrials a Mataró, entre 1627 i 1868, és un fet característic d'un "centre manufacturer i mercantil de certa rellevància" que competeix amb Barcelona on el paper predominant dels "oficis orientats a la distribució i comercialització de mercaderies, ja des del segle XVII", canvia "a l'inici del segle XIX, quan els oficis centrats en la transformació de les matèries primeres prengueren l'hegemonia" i es passa, així, d'una economia que "se sustentava en la intensificació i l'especialització de la viticultura" a una economia en la qual la menestralia pren el lideratge econòmic de la ciutat motivat, entre altres sectors, pel desenvolupament de la indústria tèxtil, el comerç i "la tendència ascendent, tot i que amb oscil·lacions, seguida per les professions liberals" [Ros, 2003:91-101]. Quant als valors, a la primera meitat del segle XVII, el conjunt de les activitats del sector secundari representen el 36,2% dels oficis [García, 1985: I-286]; en canvi, des de 1627 fins a 1868, la menestralia mataronina ocupa al 42,82% dels nuvis atès que no deixa de créixer al llarg del període, tret dels primers decennis, provocant el "transvasament de treballadors d'un sector a un altre" [Ros, 2003:99]. A Olesa també s'observa el predomini dels artesans, sector secundari, els darrers anys del segle XVI i primers del XVII, en canvi des de 1631 a 1830 el sector primari és l'hegemònic, per donar peu a un nou lideratge del sector secundari de 1831 a 1930.

A Igualada, l'anàlisi de l'estructura socioprofessional a partir del fogatge de 1553 palesa que els pagesos i bracers assoleixen el 21,23% del total de les professions, la menestralia arribava al 54,5% i el sector de serveis representaven un 14% [Torras, 1987:91-92]. En canvi, a partir dels llibres de noces, entre 1615 i 1745, els resultats són diferents: un 28,22% de la població correspon a l'agricultura –pagesos, treballadors i bracers– un 61,04% formen part de l'artesanat; un 5,27% a les professions liberals; el 4,41% al comerç; el 0,24% al transport i el 0,81% són militars [Ros i Sancho, 2001:10]. Tal com observem a Olesa entre 1586 i 1630, el predomini del sector secundari també és el dominant a la capital de l'Anoia; en canvi, entre 1631 i 1730 a Olesa l'hegemonia recau en el sector primari mentre que a Igualada l'artesanat gairebé ocupa a dues terceres parts de la població.

A Sant Feliu de Llobregat, J. Cañameras (1995) ha estudiat la distribució de les professions agregant la informació dels llibres de baptismes i els capítols matrimonials en tres períodes del segle XVIII, i observa que el nombre de pagesos –on s’inclouen els jornalers i bracers– i “artistes” –metges, cirurgians...– disminueixen mentre que els menestrals –ferrers, serradors, teixidors, sastres, mestres de cases...– i els no especificats augmenten; i, a cavall entre les dues tendències constata que les altres professions oscil·len al llarg del Set-cents [Cañameras, 1995:288-293]. El cas de la capital comarcal no difereix gaire amb la tendència observada a Olesa entre 1681 i 1830 per al sector primari i el secundari; en canvi, les oscil·lacions observades a les capitals del Maresme i del Baix Llobregat per a les professions liberals mostren, dins del sector terciari olesà, una lleugeríssima tendència alcista.

A l'àrea de Barcelona, entre 1720 i 1860, segons els llibres d'esposalles de l'ACB i emprant el sistema de classificació d'*HISCO*... amb petites modificacions, G. Brea (2013) analitza les transformacions econòmiques a través de les ocupacions amb l'objectiu d'observar el canvi de protagonisme econòmic del sector primari al secundari i la consolidació d'un alt grau d'especialització productiva, tant tècnica com geogràfica, i constata que el sector agrari passa de representar el 45% de les ocupacions dels esposos entre 1720 i 1739 a ser el 28% entre 1840 i 1860; el sector secundari passa de representar el 29% entre 1720 i 1739 a ser el 40% entre 1840 i 1860, un canvi que es dona entre 1760 i 1799 quan per primer cop el secundari té major pes que el primari; mentre que el sector terciari no presenta grans diferències durant el període comprès entre 1720 i 1860 [Brea, 2013:18]. Quant als oficis, destaca com els treballadors passen de representar el 8% de les ocupacions entre 1720 i 1739 a gairebé desaparèixer entre 1840 i 1860 quan són substituïts pels jornalers atès que aquests passen de no tenir gaire representació a la primera meitat del segle XVIII a ser el 16% de les ocupacions a mitjan segle XIX; el ram del tèxtil viu un creixement progressiu en passar de representar el 19,32% entre 1720 i 1739 al 30% del període 1840-1860; també té un creixement significatiu el ram de la construcció en passar del 6% al 12% entre ambdós períodes; així mateix, les professions liberals augmenten considerablement al llarg del XIX; en canvi, els serveis redueixen llur percentatge en passar del 5% entre 1720 i 1739 a l'1,5% en tot els períodes del segle XIX [Brea, 2013:18-20]. Tot i estar inclosa dins de l'àrea de Barcelona, Olesa presenta un comportament parcialment diferent: entre 1681 i 1730 el sector primari ocupa a gairebé tres quartes parts dels nuvis olesans, el secundari a dos de cada deu nuvis i el terciari a quatre de cada cent nuvis; entre 1731 i 1780 el percentatge de nuvis dedicats al sector primari disminueixen, els del sector secundari ocupen a un terç dels nuvis i el sector terciari es manté; i, en canvi, entre 1831 i 1880 si que hi coincideix car el sector secundari ostenta tant al conjunt de l'àrea de Barcelona com a Olesa el primer lloc quant a ocupació dels nuvis registrats.

A Palamós, J. Nadal (1956-1959) sobre una mostra de 523 professions entre 1718 i 1834, i aplicant la nostra agregació, observem que un 29,83% es corresponen al sector primari; un 40,34%, al secundari; un 15,30%, al terciari; un 12,62% són treballadors sense una activitat específica i, només, un 1,91% són del grup de sense ofici o activitat específica i passius. L'hegemonia del sector secundari entre 1718 i 1834 contrasta amb la constatada a Olesa, tot i que descomptant els no consta el paral·lelisme és evident, si més no en l'anàlisi diacrònica, almenys entre 1731 i 1830.

A la comarca d'Osona, S. Ponce (1997), per a la població major de 12 anys, també observa aquesta reducció del sector primari i l'ascens del sector secundari entre la segona meitat del XIX i el primer terç del XX, però amb el predomini del primer sector respecte el segon durant tot aquest període: el sector

primari passa de representar el 50,45% de les ocupacions el 1860 al 44,45% el 1900 i el 38,16% el 1930; el secundari, al contrari, passa de representar el 27% el 1860 al 36,02% el 1900 i el 37,32% el 1930; i el terciari, amb oscil·lacions, passa de representar el 22,55% el 1860 al 19,53% el 1900 i el 24,52% el 1930 [Ponce, 1997:468]. Les diferències entre el cas osonenc i Olesa són prou visibles atès que al municipi del Baix Llobregat el sector secundari superarà al primari ja el 1915 i a la comarca d'Osona, fins i tot, el 1930 encara és hegemònic el sector primari.

Al conjunt del país, l'evolució dels sectors primari, secundari i terciari constata el canvi de tendència entre els dos primers. R. Nicolau (1990) observa que el 1860 la població major de 12 anys dedicada al sector primari ocupava a un 54,7%; el secundari un 29% i el terciari un 16,3%; el 1877, els percentatges dels dos primers s'havien reduït, un 52,8% i 26% respectivament, i el tercer sector augmentava gairebé cinc punts, un 21,2%; el 1887 el sector primari segueix la mateixa tendència a la baixa –un 48,5%– mentre que el sector secundari es recupera –32,1%– i el terciari davalla –22,9%– [Nicolau, 1990:55]. I, per la seva banda, A. Cabré i I. Pujadas (1989) calculen per al 1900 un 52% corresponent al sector primari, un 28% al secundari i un 20% al terciari; el 1910, respectivament, un 41%, un 35% i un 24%; el 1920, un 33% per al sector primari, un 42% per al secundari i un 25% per al terciari i l'any 1930 el sector primari ocupava a un 26% de la població, el secundari a un 52% i el terciari a un 22% [Cabré i Pujadas, 1989:88]. Aquests resultats obtinguts per a Catalunya coincideixen amb el cas d'Olesa en referència al canvi entre el sector primari i secundari, però no en la cronologia. Si es menystenen els sense professió o activitat específica i passius i els treballadors sense activitat específica l'evolució dels sectors primari, secundari i terciari a Olesa de 1860 a 1930 s'observa que la indústria i la construcció ocupen el primer lloc el 1860 però el 1872 aquest *privilegi* l'ostenten l'agricultura i la ramaderia i des de 1910 a 1930 el sector secundari roman sempre en primer lloc, per tant a Olesa, es podria dir que el canvi s'inicia abans que a la resta del país.

As Mercadal i Castell de Santa Àgueda (Illes Balears), segons el cens de 1829, un 75% es dedicaven a activitats agrícoles; un 7,8% eren mariners; un 5,9%, menestrals; un 5,3%, al comerç i als serveis i altres oficis, un 5,9% [Casasnovas i Florit, 1993:48]. El pes del sector primari és molt més accentuat a aquesta població insular que no pas a Olesa.

A Albacete, segons el *Vecindario* de 1761, el 32% de la població eren jornalers; el 20,4% eren artesans –majoritàriament sastres, teixidors i sabaters–; un 11% de la població no té un treball identificat; un 10% són mossos; els pagesos i hortolans representen gairebé el 6% de la població; les professions liberals ocupen a un 2,8%; les “elits” un altre 2,8%; les dones caps de casa representen el 7,7% i un 5% de la població es dedica al comerç [Gómez, 2007:120-125]. Vint-i-set anys més tard, amb les dades del cens de Floridablanca, els percentatges mostren un increment del nombre de jornalers, artesans, pagesos i comerciants –31,2%, 26,5%, 9,8% i 5,9%, respectivament–; en canvi, les professions liberals i les “elits” minven –2,7% i 2,1%, respectivament– i les dones no hi consten [Gómez, 2007:135]. Queda palès que Albacete, a diferència d'Olesa, és una ciutat rural on predominen les activitats artesanals, tot i que l'alt nombre de jornalers pot ser que s'hagin d'incloure dins de les activitats agrícoles.

Els padrons municipals de San Salvador del Valle, Ortuella i Abanto i Ciérvana, (1888-1890), a la zona minera de Biscaia, posen de manifest l'hegemonia dels jornalers amb el 78,84% del total de la població; els llauradors representen el 8,19%; el artesans, el 4,63%; les professions liberals, l'1,65%; els serveis equivalen al 2,07%; les “elits”, l'1,2%; les costureres, el 0,24% i el personal domèstic, 3,19% [González, García i Urrutikoetxea, 2007:110]. En canvi, a Leioa (País Basc) el padró de 1905 recull una població activa

formada per un 45,94% de llauradors, un 38,85% de jornalers, un 7,24% d'artesans, un 3,3% de personal domèstic, un 2,36% de la població es dedicava als serveis; un 1,03%, costureres i un 1,47%, professions liberals; en canvi, el padró de 1920 destaca la disminució dels artesans, els pagesos i el personal domèstic –4,29%, 21,30% i 2,3%, respectivament– i l'ascens dels jornalers, les professions liberals i els serveis –67,46%, 2,3% i 2,4%, respectivament– [González i altres (2010:102)]. Dins d'una mateixa àrea geogràfica constatem un important canvi: el predomini de les activitats agrícoles a Leioa i l'hegemonia dels jornalers –com a Olesa– en els altres tres municipis de la zona minera biscaïna. Hegemonia aquesta última que també es dona a la Leioa de 1920, per la qual cosa, aquest municipi basc coincideix amb Olesa quant a la disminució del sector primari i l'ascens del sector secundari i, així, es demostra el pas d'una societat agrària a una societat industrial.

Resumint, quant a l'estructura socioprofessional i l'activitat econòmica olesana podem destacar dues idees: en primer lloc, cal dir que no sempre disposem de la informació pertinent per analitzar aquesta variable atès que, a voltes, no consta explícitament l'activitat, ocupació o professió dels individus i, especialment, pel que fa al sexe femení; i, en segon lloc, respecte a l'evolució dels sectors econòmics constatem una correlació entre el creixement del sector secundari i el decreixement del sector primari, mentre que el sector terciari augmenta en els períodes de creixement econòmic fruit de l'arribada d'immigrants qualificats.

Annex

Quadre I. Professions, oficis i ocupacions a Olesa (1581-1930), per sectors¹

	1586-1630	1631-1680	1681-1730	1731-1780	1781-1830	1831-1880	1881-1930	Total
Sector primari	97	244	507	499	457	434	201	2.440
bover				2				2
hortolà		1		1				2
jornaler de camp						1		1
vaquer							1	1
pagès, llaurador o agricultor	97	244	507	491	451	424	198	2.412
pastor				5	6	4	2	17
treballador de camp						5		5
Sector secundari	107	111	146	262	385	446	256	1.711
abalixador		1			1			2
adroguer		1	1			3		5
ajudant de fabrica					1			1
ajudant d'obres						1		1
aprenent de sastre						1		1
argenter	1		1					2
armer						1		1
baster		1	1	1	2			5
bataner					1	4	1	6
bataner de panys						1		1
blanquejador							2	2
boter	2			1	4	2	2	11
cadire						1	1	2
caloeter						2		2
calderer						1		1
candeller de cera			1					1
cardador				2	1			3
carreter					1	3		4
clateller						3		3
constructor						1		1
constructor de camuatsges							8	8
constructor d'orgues							1	1
contramestre							3	3
cofter	1	9	12					22
dependent de fabrica						1	1	2
director de fabrica							1	1
ebanista							1	1
espardanyer	1	1	4	11	19	14	7	57
fabricant						16	7	23
fabricant de cordes						1		1
fabricant de panys					1	4		5
fabricant d'estores						1		1
ferrer	2	2	6	7	5		6	28
fermer de tall					2			2
filador						28	24	52
filador de llana						5		5
fundidor							2	2
fuster	3	4	9	6	11	18	11	62
ganiveter						1		1
industrial							2	2
jove estamper				1				1
jove paraire				1				1
jove sastre				1				1
jove teixidor de llana				1				1
lam pistà							1	1

(segueix a la pàgina següent)

	1586-1630	1631-1680	1681-1730	1731-1780	1781-1830	1831-1880	1881-1930	Total
Sector secundari (...)								
majordom de fabrica						2	1	3
majordom de telx ts						1		1
manya						5	11	16
mestre de cases	2	2	7	16	9	3		39
mestre manyà				1				1
mollner	1	4	1	3	3	5	1	18
paleta						24	18	42
papeler			1	1		2		4
paralle	57	43	38	109	265	87		599
parxer		1		1		2	2	6
passamaner	1	1						2
picapedrer						3		3
piñtor						1	2	3
rajoler	1							1
retorcedor de llana			1					1
sabater	6	8	3	1	3	5	5	31
sastre	5	4	3	10	10	14	2	48
serrador	3	2	1					6
serraller						2	1	3
soguier						1	1	2
sombrerer	1	1						2
telxidor	1	3	1	2	7	146	124	284
telxidor de cotó					1			1
telxidor de llana	3	8	42	77	27	11		168
telxidor de ll	15	13	13	9	10	1		61
telxidor de panys						8		8
telxidor de seda	1							1
telxidor d'indianes					1			1
tintorer						1	1	2
toneler							1	1
torner		1				1		2
totxaner						8	5	13
varador		1						1
Sector terciari								
advocat	18	43	28	31	52	69	101	342
agutzil						1	2	4
albeitar (veterinari)				2	1	2	1	6
alferes		1						1
aparellador						2	3	5
apotecari	1	1	5	3	2			12
barber						4	9	13
botiguer						1	1	2
cafeter						1		1
cap d'esquadra			1					1
capità			1					1
capità retirat						1		1
camisser						3	2	5
catedrallol							1	1
cirurgia	2	2	4	4	1	1		14
comerciant				1	1	9	24	35
confiter							1	1
coixier						1	1	2
criat			1					1
decorador							1	1
dependent						1	5	6
dependent de comerç							3	3
doctor en medicina		2			1			3
enginyer							1	1
escrivent					1			1
farmacèutic						2	2	4
flequer							1	1
fondista							2	2
forner			1			8	11	20
guardabosc						1		1
guardiacivill						2	1	3
guamiloner						3		3
maquinista						1	2	3
mercadèr					1			1
mestre cirurgia			1					1
mestre elemental							1	1
metge					1	1	2	4
missatge							1	1
music					1	6	13	20
negociant	2	3		2				5
notari	1		1					4
organista						1	1	2

(segueix a la pàgina següent)

	1586-1630	1631-1680	1681-1730	1731-1780	1781-1830	1831-1880	1881-1930	Total
Sector terciari (...)								
pastisser	1				1			2
peruquer							1	1
procurador							2	2
professor d'instrucció primària						4	2	6
propietari de comerç							1	1
secretari de jutjat					1			1
semoier					1			1
sereno						1		1
soldat		1	1		1			3
tinent			1					1
traginer	11	33	11	19	38	11	3	126
Treballadors sense activitat coneguda	16	15	2	1	24	105	930	1.093
bracer			1		20	37	6	64
jomaier					2	43	921	966
majordom						2	1	3
peo						1		1
revededor						1	1	2
treballador	16	15	1	1	2	21	1	57
Sense professió o activitat específica i passius						8	4	12
hirsendat							2	2
pobre							1	1
propietari						6	3	9
Total oficis, ocupacions o professions	238	414	683	793	918	1.062	1.492	5.600
No consta	245	140	68	87	112	40	82	774
Total	483	554	751	880	1.030	1.102	1.574	6.374

Font: APOM, AHMOM, ACB, RCOM i
www.scgenealogia.org. Elaboració pròpia⁹³

Quadre II. Agrupació per sectors de l'activitat, professió, ofici o ocupacions dels llibres de noces

	1586-1630	1631-1680	1681-1730	1731-1780	1781-1830	1831-1880	1881-1930	Total
Sector primer	40,78	89,18	74,23	62,99	49,78	40,87	13,47	43,87
Sector secundari	44,96	28,81	21,38	33,04	41,94	42,00	17,16	30,89
Sector terciari	7,66	10,39	4,10	3,91	6,66	6,60	6,77	6,11
Treballadors sense professió coneguda	6,72	3,62	0,29	0,13	2,61	9,89	62,33	19,82
Sense activitat o professió específica i passius	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,75	0,27	0,21
Total oficis consignats	49,26	74,73	90,95	90,11	99,13	96,37	94,79	87,86
No consta ofici o ocupació	50,72	25,27	9,05	9,89	10,87	3,63	5,21	12,14
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: APOM, AHMOM, ACB, RCOM i
www.scgenealogia.org. Elaboració pròpia⁹⁴

Quadre III. Professions, oficis i ocupacions a Olesa segons els padrons⁹⁶

Sector activitat econòmica	Activitat	1717			1860			1872			1910			
		Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	
Sector primari			67	67	9	407	416	368	494	862	13	407	420	
agricultura	agricultor					2	2				1	1	2	
	hortalís					67	67					4	5	
	janaler de camp					80	80	368	487	855	9	468	477	
	librador													
	massover		1	1										
	pagès		66	66	1	34	35				2	7	9	
	parcer													
	treballador de camp				8	221	229							
	ramaderia	cabrer											4	4
		pastor					3	3	5	7	12		4	4
		ramader												
pesca marítima											1	1	2	
Sector secundari			80	80	110	381	491	308	417	725	246	389	635	
Indústries transformadores	carboner											4	4	
	ferrer		2	2		3	3	7	8	15		6	6	
	fundidor											1	1	
	llunier					1	1					1	1	
	meccanic													
	metallúrgic													
	miner													
	moliner		1	1		1	1		1	1				
	picapedrer					1	1							
	plombe													
	químic													
	salifero									2	2			
	Indústries de béns de consum	ajuntant botaner												
		albarder					2	2	1	1	2		1	1
		apressador								1	1			
		armer					1	1					1	1
		espleidor												
bestier			1	1										
botaner			1	1		2	2		1	1		2	2	
blanquer												3	3	
bordador														
calderer														
caniller														
cardador			19	19										
carreter												5	5	
cilindrador								3	1	4				
casteller						2	2		1	1				
confiter						1	1	2	3	5		1	1	
construïdor de carros												2	2	
contramestre												2	2	
cordier						2	2					1	1	
cordeler												1	1	
cosidor												1	1	
bater						4	4	6	6	12		2	2	
curtidor												1	1	
embaleador														
espalmier					1	1								
espartenyier		7	7	1	9	10	5	11	16	5	7	12		
estampador														
estora							1	1	2		1	1		
filador					10	10	21	30	51	9	12	21		
garista											1	1		
guernicioner														
majordom								1	1	2	1	3	4	
manya						5	5	4	5	9		14	14	
mabasser														
matxer														
mastric					1	1	2							
mitger												1	1	
moalista											12	12		
munidor												1	1	
mueller											3	3		
olier teixidor												1	1	
olier tintor												1	1	
paragüer												1	1	
paraire							1	10	11					
passamaner														
peritador											2	2		
peó de fàbrica														

(segueix a la pàgina següent)

Sector activitat econòmica	Activitat	17 17			1860			1872			19 10					
		Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total			
Indústries de béns de consum (...)	perxador															
	plumador											1	1			
	plegador															
	rellador															
	rellotger															
	retortador de llana					1	1									
	rodeter											2	2			
	sabater					9	9	13	15	28	1	6	7			
	sagador															
	sastre			1	1	16	16	8	8	16	1	4	5			
	semoler									1	1					
	saguer					1	1									
	teixidor			1	1	5	109	114	167	236	403	138	198	337		
	teixidor de cotó						1	9	10							
	teixidor de llana			8	8	3	8	11								
	teixidor de ll			5	5											
	teixidor de mitges											1	1			
	teixidor de penys						3	3								
	torner						1	1	1	1	2	3	3			
	treballador tèxtil															
	urdiolers											1	1			
	construcció	armament de paleta														
		carriper														
		capatàs de carreteres											1	1		
		construcció						25	25							
		contractista d'obres											1	1		
		electricista														
		fuster			3	3	14	14					14	14		
		manolere														
		mestre d'obres														
		oficial fuster											1	1		
		paleta			2	2	4	4	36	45	80	20	20	20		
		ped paleta											5	5		
		ped de camins											1	1		
		ped manolere											2	2		
		pinor											1	1		
	serenador												1	1		
	Indústries de base	ceramista							1	2	3					
		rabier														
		taxaner						2	2	1	1	2	4	4		
		altres	administrador													
			artesà						8	8						
			enginyer													
			farmacèutic						30	30	31	33	64	2	6	11
			industrial													
jamaier de fàbrica (taller, indústria...)								33	33				2	2		
lampista													2	2		
oler de fàbrica (taller, indústria...)													1	1		
operari de fàbrica														1	1	
parter de fàbrica																
treballador de fàbrica								98	49	147			57	15	72	
treballador de taller																
vigilant de fàbrica																
Sector terciari				2	34	36	24	79	103	59	80	149	57	127	184	
serveis socials	advocat								1	1						
	egual												1	1		
	campeser												1	1		
	capatàs de cavalleria															
	carter								1	1	2	1	1			
	cirurgià			2	2											
	compta								1	1	2	3				
	dependent de farmàcia															
	doctor en medicina			1	1											
	eclesíàstics (prevere, vicari, sacerdot...)					4	6	10	8	5	13	8	8			
	empleat municipal												3	3		
	escribà												1	1		
	farmacèutic (apotecari)			3	3					2	2	4	1	1		
	funcionari de jutge															
	guardaboscas															
	guardajur															
	guardia															
	guardia civil												6	6		
	guardia civil retirat												1	1		
	guardia municipal												2	2		
	infermera															
	lleudors															
	mestre									1	3	4	2	4		
	mestre d'instrucció							1	1							
	mestre d'instrucció sense dot							1	1							
	metge									1	3	4	2	2		
	militar retirat															
músic							4	4	5	6	11	18	18			
notari			1	1					1	1	2					

(segueix a la pàgina següent)

Sector activitat econòmica	Activitat	1915			1920			1924			1930				
		Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total		
Sector primari		12	353	365	153	153		388	388	11	399	410			
agricultura	agricultor										26	26			
	hortolà							1	1		3	3			
	jamaler de camp														
	llaurador	5	316	321	151	151	372	372	4	192	196				
	massover														
	pagès	4	1	5						7	66	73			
	pagès										1	1			
	treballador de camp														
	ramaderia	cabrer		1	1				9	9		3	3		
		pastor		3	3		2	2	2	2		4	4		
		ramader		2	2							1	1		
viquer											3	3			
peca	mariner														
Sector secundari		423	447	870	12	179	191	372	397	753	812	469	1.023		
indústries transformadores	carboner		1	1					1	1					
	ferre		7	7		5	5		4	4		9	9		
	fundidor		2	2		1	1		4	4					
	llaurer					2	2		9	9		6	6		
	metàlic					2	2		4	4		25	25		
	metal·lúrgic								1	1					
	miner					1	7	8		1	1		2	2	
	moliner														
	plomber								1	1		1	1		
	plomber											1	1		
	plombe											1	1		
	plombe											1	1		
	indústries de béns de consum	ajudant balaner					1	1							
		albarder		2	2		1	1		2	2		3	3	
		aprestador					5	12	17		6	6		15	15
		armer											2	2	
		esplador													
balaner															
balaner			1	1		3	3		5	5		2	2		
blanquer			1	1					6	6		4	4		
bordador			1	1											
calderer			1	1		2	2		2	2		4	4		
caniller												25	2	27	
cardador															
carreter			1	3	3				1	1		2	2		
cilindrador															
coller												1	1		
coller												2	2		
construcció de carros			2	2		2	2		2	2					
contraeina			1	1		4	4		6	6		9	9		
correr			1	1											
correr															
coador									1	1		7	7		
bolter			2	2					1	1		4	4		
curtidor															
embalador										1	1				
esplimer															
esplimyer			5	5		1	1		2	2		2	2		
estampador										1	1		3	3	
estoner			1	1											
fiador			3	3	6				10	1	11	16	3	19	
gomista															
guarnidor										1	1				
maijordom			1	1		2	2		1	1					
manya			13	13		6	6					5	5		
metal·laser									2	2		4	4		
metaller											2	2			
metaller															
mitger															
modista		15	2	17	4	4		14	14		23	23			
munidor															
nuador								21	21		19	19			
obrer teidor											1	1			
obrer tintoner															
paguer															
paraire															
passamater								2	2						
penitador															
peó de fàbrica															
perceador						2	2		5	5					
planchador															
plegador									1	1		1			
rellador															
rellotger		1	1												
rellotger de llima															
rodeler								35	1	36	29	1	30		

(segueix a la pàgina següent)

Sector activitat econòmica	Activitat	1915			1920			1924			1930						
		Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total				
serveis de distribució	caixer		2	2													
	ferroviari		2	2								6	6				
	fogoner											1	1				
	maguinista		1	1		1	1										
	recador		2	2					2	2		1	1				
	trafegant de blat																
	trafegant		16	16		1	1		28	28		12	12				
	caixer								2	2		12	12				
	serveis als consumidors	escroguer		1	1												
		barber		3	4		2	2		10	10		9	9			
		botiguer		2	2												
		bugader											5	5			
		calderer		2	2					1	1		1	1			
		cambrer		1	1					1	1		1	1			
		cambrer (salari)		5	5		1	1		1	2		7	8			
		comerc (comerciant, dependent...)		1	15	16		1	70	71		2	50	52	20	59	109
		confiter			2	2		1	1				2	2			
		cuiner									2	2					
		dida								7	7		7	7			
		drapeire												1	1		
estroguer			2	2					1	1							
fondista (hostaler)			1	1								2	2				
forner			4	15	19		5	5		21	21		12	12			
fotògraf										2	2						
gardenier			2	2													
manuier													1	1			
marbrer							1	1									
negociant																	
peñador									1	1							
peñasser																	
peruquer		2	2		1	1		1	2	3	3	4	7				
quicoguer		1	1														
regentador												1	1				
revisador																	
servei domèstic (persona domèstica, etc...)		10		10		2	2		10	1	11	19	19				
taberner												1	1				
venedor		1	1	1								1	1				
vallenman (albellar)			1	1		1	1		1	1		1	1				
vialant		1	1	2		2	2		2	2							
altres	centre de subscripcions																
	plent								1	1							
	telefonista																
	torero		1	1													
Tribaladors sense activitat específica		52	200	248	12	245	254	7	533	540	210	202	6.612				
	aprenent								1	7	8		7	7			
	bracer									2	2						
	comptable												1	1			
	empleat		1	1		3	3		9	9		10	10				
	encarregat		1	1		3	3		2	2		10	12				
	jmaler	55	254	342	19	222	241	5	453	458	192	314	1.012				
	meccanògraf											5	5				
	mercaton											1	1				
	mozo																
	peó		4	4		4	4		45	45	4	50	50				
regentador						1	1				7	7					
tribalador																	
Sense professió o activitat específica / passius		237	12	244	1.511	23	1.534	1.249	20	1.269	1.250	41	1.291				
	balat																
	estudiant		6	6		9	12	21	6	9	15	15	17	32			
	hisendat											1	1	2			
	hote											1	1	5			
	impedit					1	1		2	4	6	1	4	5			
	impossibilitat												6	6			
	invalt																
	lurs llengües (suaveo, sus llengües...)	227		227	1.501		1.501	1.241		1.241	1.241		1.241				
	manicom																
	no pot treballar																
	pobre de solemnitat																
	proprietari	4	7	11		7	7		5	5		12	12				
	rendista					2	2			1	1						
rodalmona																	
senal ofici												1	1				
traseunt																	
vell																	
No coneix		10	28	45	22	20	22	22	4	27	12	25	22				
TOTAL		1.396	1.308	2.702	1.598	1.482	3.080	1.665	1.516	3.201	2.126	1.972	4.168				

Font: AHMOM, Capses A58, 126, 127, 128 i 129
Elaboració pròpia⁹⁶

Notes

- 1.-Utilitzarem l'expressió Olesa per referir-nos a aquesta població.
- 2.-En línia: www.enciclopedia.cat, 27/05/2007.
- 3.-En línia: www.ca.wikipedia.org, 25/05/2007.
- 4.-Aquest article és un apartat de la tesi doctoral *Aproximació a l'estudi de les migracions històriques a escala municipal: Olesa de Montserrat, 1581-1930* (2015), fruit d'un projecte guardonat al Premi de Recerca Vila d'Olesa (2012); premiada, tanmateix, com a Premi Extraordinari de Doctorat per la Universitat Autònoma de Barcelona (2016) i publicada, posteriorment, en dos volums per l'editorial Publicia de Berlín amb el títol *Migracions històriques a escala municipal: Olesa, 1581-1930* (2016).
- 5.-Quant a això, vegeu Vinuesa i altres, 1997:213-215.
- 6.-Davant d'aquest neguit, i partint del *The International Standard Classification of Occupations* (ISCO) de l'Organització Internacional del Treball, M.H.D. Van Leeuwen, I, Maas i A. Miles (2002) van elaborar l'*HISCO: Historical International Standard Classification of Occupations* amb l'objectiu de superar els problemes mitjançant la creació d'una classificació de les ocupacions històriques d'una manera sensible i vàlida internacionalment que permeti als investigadors d'arreu per a comunicar-se entre sí i fer comparacions internacionals al llarg dels segles XIX i XX en els àmbits socials, econòmics i històrics [Van Leeuwen, Maas i Miles, 2002:1].
Això no obstant, molts dels estudis realitzats prèviament es feien presentant una relació dels oficis i, a voltes, agrupant-los per sectors d'activitat, independentment de la font consultada [Dantí, 1988:141-148; Busquets i Simon, 1993:20-21; Gómez, 2007:120-135; Casasnoves i Florit, 1993:46-53; Costa, 1989:35-43; Cañameras, 1995:288-318; o, entre altres, en el cas d'Olesa, s'ha estudiat l'estructura socio-professional en temps dels Àustria emfatitzant en les professions, els sectors productius, l'evolució de la població activa i l'endogàmia laboral, bàsicament a partir dels registres de matrimonis —Gual i Millàs, 2002:210-244; Gual i Millàs, 2003a i 2003b— i també es coneix l'evolució dels oficis entre 1723 i 1910 —Cobos, 1994:49-54; Cobos, 2006:51-58—].
- 7.-Un jornalero o bracer, i potser un treballador, és aquella persona que treballa a canvi d'un jornal, però de què treballa? Treballa al camp i, aleshores, és un jornalero de camp? Treballa a la fàbrica i, llavors, és un jornalero d'una activitat industrial? O, simplement, és una persona que fa feines i cobra per la jornada treballada?
Un pagès pot ser aquell que treballa al camp, com un llaurador o treballador de camp o de la terra; però també pot ser un propietari i hisendat de les terres que els jornaleros treballen o bé pot ser un llogater d'aquesta propietat..
Aquesta indefinició també ha estat destacada per Ros i Sancho (2001:3), García (1985:227) o, entre altres, Nicolau (1990).
- 8.-Pel que fa a aquest tema, García (2005), afirma, en referència als padrons, que: “las profesiones de las mujeres, entre las que encontramos una importante confusión y un alto porcentaje de ocultación de actividades profesionales desarrolladas, como el trabajo a domicilio o las actividades a tiempo parcial. La profesión de la mujer por antonomasia, dentro del ideal burgués era la de «madre y esposa» y por lo tanto si ésta realizaba alguna otra actividad, aunque fuera remunerada, era considerada secundaria y no recogida en el censo” [García, 2005:81].
En alguns casos, com veurem més endavant, consta l'ofici, o més ben dit, l'ocupació que exerceixen com a personal domèstic. En aquest sentit, vegeu Puig (2003:12-15), Llonch (1993, 1994 i 2004), Camps (1999 i 2004) o Tribó (2002), entre altres.
- 9.-De la mateixa manera, els vidus que ja s'han tingut en compte del matrimoni anterior s'han exclòs per evitar duplicitats.
- 10.-L'anàlisi longitudinal se centra en estudiar com els esdeveniments demogràfics es relacionen al llarg del temps [Vinuesa i altres, 1997:35].
- 11.-L'anàlisi de les noces s'ha realitzat a partir de l'agregació dels llibres de matrimonis, manuals notariais i capítols matrimonials de l'Arxiu Parroquial d'Olesa de Montserrat (APOM), les esposalles de l'Arxiu de la Catedral de

Barcelona (ACB), els capítols matrimonials de l'Arxiu Històric Municipal d'Olesa de Montserrat (AHMOM) i altres dades al nostre abast com els contractes buidats per Estruch (en línia: www.scgenealogia.org).

12.-L'anàlisi transversal dona més importància al moment de l'observació i, així, s'estudia la població entesa com un *stock* o recompte d'efectius en un moment temporal concret [Vinuesa i altres, 1997:37-38].

13.-AHMOM, Capsa A58, Estadístiques, Finances, Lleves i Correspondència, segles XVII-XIX, Memorial de todas las personas que se hallan en la Vila y término de Santa Maria de Oleza de Montserrat, las qualdes van específicas en común y en particular en el presente memorial de 1717.

14.-AHMOM, Capsa A58, Estadístiques, Finances, Lleves i Correspondència, segles XVII-XIX, Lligall: Estadística, 1723: "Vecindario".

15.-INE, Microfilm E-5-1787,1. Instituto Nacional de Estadística. Censo de 1787, Floriblanca, vol. 5. Comunidades Autónomas Pirinaicas. Madrid, 1991.

16.-AHMOM, Capsa A58, Estadístiques, Finances, Lleves i Correspondència, segles XVII-XIX, Padró 1818.

AHMOM, Capsa 126, Padrons municipals (1860-1879).

AHMOM, Capsa 128, Padrons municipals (1900-1920).

AHMOM, Capsa 129, Padrons municipals (1924-1939).

17.-Malgrat les crítiques que s'han descrit al X Congrés de l'ADEH celebrat a Albacete els dies 18-21 de juny de 2013 [Diaz, L. (2013), en línia: www.adeh.org, 31/08/2013].

18.-Els deu grans grups són: 0. Professionals, tècnics i treballadors similars (del camp científic); 1. Professionals, tècnics i treballadors similars (del camp humanístic); 2. Treballadors administratius i de gestió; 3. Treballadors d'oficina, funcionaris i similars; 4. Treballadors de vendes; 5. Treballadors dels serveis; 6. Treballadors agropecuaris, forestals, caçadors i pescadors; 7. Treballadors de la producció, operadors d'equip de transport i jornalers (béns d'equipament o indústria pesada); 8. Treballadors de la producció, operadors d'equip de transport i jornalers (béns de consum o indústria lleugera); 9. Treballadors de la producció, operadors d'equip de transport i jornalers (altres activitats industrials).

Així, tot i que molt grollerament, els grans grups 0, 1, 2, 3, 4 i 5 es correspondrien, potser, al sector terciari; el 6 al primari, i, els restants, 7, 8 i 9, al secundari. Els aclariments entre parèntesi són personals i, per tant, poden ser qüestionables.

19.- Els subgrups respectius són els següents:

Gran grup 0: arquitectes, enginyers i tècnics relacionats; oficials d'aeronaus i vaixells; biòlegs i tècnics relacionats; treballadors mèdics, dentals, veterinàries i afins; estadístics, matemàtics, analistes de sistemes i tècnics relacionats; economistes.

Gran grup 1: comptadors; juristes; professors; eclesiàstics i religiosos; autors, periodistes i altres escriptors; escultors, pintors, fotògrafs i artistes creatius; compositors i intèrprets; esportistes, atletes i afins; professionals, tècnics i afins no classificats sota altres epígrafs.

Gran grup 2: funcionaris legislatius i funcionaris governamentals; administradors; supervisors, capatassos i inspectors.

Gran grup 3: empleats sense especialització coneguda; funcionaris executius del govern; taquígrafs, mecanògrafs i operadors de màquines de cinta de perforació; comptables, caixers i treballadors relacionats; operadors de màquines de computació; conductors de transport; electrònics i empleats de distribució del telègraf; telefonistes i operadors de telègraf; empleats d'oficina i afins no classificats en una altra part.

Gran grup 4: treballadors propietaris; compradors; tècnics en venda, viatjants de comerç i agents dels fabricants; assegurances, béns arrels, serveis de valors...; venedors, assistents de botiga i afins; venedors ambulants.

Gran grup 5: propietaris que treballen; cuiners, cambres, cantiners i treballadors similars; serventes i treballadors del servei de neteja assimilats no classificats en una altra part; conserges, personal de neteja i afins; bugaderes, tintorers i planxadors; perruquers, barbers, personal d'estètica i afins; treballadors de serveis de protecció; treballadors de serveis no classificats sota altres epígrafs.

Gran grup 6: agricultors; treballadors agrícoles i de la cria d'animals; treballadors forestals; pescadors, caçadors i afins.

Gran grup 7: miners, perforadors de pous i afins; processadors de metalls; treballadors de la preparació de fusta i fabricants de paper; processadors químics i afins; filadors, teixidors, tintorers i treballadors del tèxtil; blanquers, assaonadors...; processadors d'aliments i begudes; preparadors de tabac i fabricants de productes de tabac; sastres, modistes, tapissers i treballadors similars.

Gran grup 8: sabaters i fabricants d'articles de cuir; ebenistes i fusters relacionats; picapedrers i tallistes; ferrers, fabricants d'eines i operadors de màquines-eina; instal·ladors de maquinària, muntadors de màquines i d'instruments de precisió (excepte electricistes); electricistes, instal·ladors elèctrics i d'electrònica relacionada; operadors de l'estació de radiodifusió i operadors d'equips de so i projecció de cinema; lampistes, soldadors, preparadors de làmines de metall i muntadors d'estructures metàl·liques; treballadors de joies i metalls preciosos; forners de vidre, terrissaires i afins.

Gran grup 9: fabricants de productes de cautxú i plàstic; fabricants de productes de paper i cartró; fabricants d'impressores i afins; producció de pintures i afins no classificats en una altra part; paletes, fusters i altres treballadors de la construcció; operadors de motors i d'equips relacionats; estibadors i manipuladors de càrrega; operadors d'equip de transport; treballadors no classificats en cap altra part (treballador sense cap altra informació, obrer, jornal·ler, treballador de la fàbrica).

20.-Cadascuna d'aquestes ocupacions es distingeix a HISCO amb un codi de cinc xifres: la primera xifra fa referència al grup principal al qual pertany aquesta ocupació; la segona xifra indica el subgrup de la mateixa; la tercera xifra és la del grup unitari i les dues darreres xifres són l'ocupació concreta de l'individu [Van Leeuwen, Maas i Miles (2002:39-87)].

21.-Inscrits, emperò, dins d'una classificació subsidiària trobem els referents: a la propietat (hisendat, propietari, arrendatari, parcer); als artesans de carrera (mestre, oficial, aprenent); als supervisors i subordinats (capital, treball, subordinats, serfs i esclaus); a l'educació terciària (estudiants, graduats); a l'estatus (noblesa, títols de prestigi); a les relacions familiars (esposa o vídua, fill, filla, un altre parent femení); a la relació temporal (ex o retirat, el futur); a la relació voluntària o honorària (voluntari honorari); a la incapacitat (discapacitat física o mental); a les tasques de la llar (domicili) [Van Leeuwen, Maas i Miles (2002:315-121)].

Per això, partint dels tres grans sectors econòmics, en la realització dels diagrames de sectors hem cregut oportú crear un quart sector on s'inclouen aquests darrers sota la denominació sense professió declarada i passius.

22.-L'autora classifica els oficis de Mataró en nou o deu, segons com es vulgui comptar, grans grups: 1. Agricultura; 2. Marineria i pesca; 3. Menestralia, amb els subgrups següents: tèxtil, vidre i terrissa, espart i cànem, pell, confecció, metall, fusta i construcció, boter, paper, arts plàstiques i música i, finalment, altres; 4. Professions liberals, amb els següents subgrups: apotecaris, medicina, dret, rendistes i administració; 5. Militars; 6. Educació; 7. Comerç, amb els següents subgrups: adroguers, botiga, alimentació i comerç; 8. Transport; 9. Altres; 10. No consta [Ros, 2003:101-105].

No hem seguit aquesta classificació perquè discrepem del fet d'incloure els rendistes –nobles, cavallers, hisendats...– com una professió liberal o pel fet d'incloure els jornal·lers dins del tèxtil i els bracers i treballadors dins de l'agricultura.

23.-Aquell que comprèn les activitats relacionades amb l'obtenció d'aliments per al consum humà i animal, i de matèries primeres per a la indústria. És a dir, les activitats relacionades amb l'agricultura, la ramaderia, la pesca i l'explotació forestal.

Respecte això, podeu consultar Tamames (1985:57-159), Majoral i Castejón (1983) o Torres (1992).

24.-Aquell que comprèn les activitats basades en l'extracció i transformació de matèries primeres en altres productes elaborats o semielaborats i que, alhora, subdividim en diversos subsectors –indústries de base (energia, indústries extractives, siderúrgia, ciment i materials de la construcció, indústria química), indústries transformadores

(construcció naval, indústries mecàniques i de transformats metàl·lics, indústria del motor), indústries de béns de consum (tèxtil, cuir, calçat, paper...) i la construcció (infraestructures, vivendes...)-.

En aquest sentit, podeu consultar Tamames (1985:161-263), Torres (1992) o Maluquer de Motes (2004).

25.-Aquell que inclou les activitats que, a diferència del que passa en els sectors primari i secundari, no produeixen béns materials, sinó que presten serveis a la població com poden ser els serveis socials –sanitat, educació, administració pública...-, serveis de distribució –transport, telecomunicacions, comerç...-, a les empreses –publicitat, recerca, banca, finances...- i al consumidor –hoteleria, lleure, reparacions, servei domèstic...-.

Respecte això, podeu consultar Tamames (1985:293 i següents), Molas (1977) o Torres (1992).

26.-Un dels significats de mosso és “criat, especialment, d’una masia”, però també pot ser una “expressió que hom aplica a una persona jove ben plantada” [En línia: www.encyclopedia.cat, 02/09/2013].

27.-Un treballador pot tenir dos significats: “obrer” i “persona que treballa en qualitat d’assalariat” [En línia: www.encyclopedia.cat, 02/09/2013].

28.-Tot i que un obrer podria ser “cadascú dels qui tenien a llur càrrec l’administració o obra d’una parròquia, una confraria o una altra institució religiosa o benèfica” o bé en l’administració municipal catalana d’Antic Règim, un “funcionari que tenia cura de les obres públiques, de la neteja i de la policia de les places i els carrers pel que feia a l’arreglament i agençament”, considerem que un obrer és la “persona que treballa en un ofici manual en qualitat d’assalariat” [En línia: www.encyclopedia.cat, 02/09/2013].

29.-El mot jornalер s’empra per denominar aquella “persona que treballa a jornal” i, per tant, pot treballar al camp “a vegades enregistrat com jornalер de camp i, aleshores, sinònim de bracer o pillard” o en activitats manufactures i industrials “jornalер de fàbrica, jornalер de taller...” [En línia: www.encyclopedia.cat, 02/09/2013].

30.-Per tal d’evitar duplicitats hem eliminat els nuvis vidus que, prèviament, ja s’havien casat a Olesa. Això, no obstant, hem tingut en compte l’ocupació, ofici o professió enregistrada en cas que no constés en el primer enllaç documentat.

31.-D’aquesta manera hem pogut fer set períodes de cinquanta anys, tret del primer que només inclou 45 anys ja que no disposem de les dades dels anys 1581-1585.

L’anàlisi sincrònica a través dels padrons permetrà incidir en anys concrets, especialment, de la segona meitat del segle XIX i els primers anys del segle XX.

A l’Annex, quadre III, podeu observar els 149 oficis, ocupacions i/o professions diferents enregistrats.

32.-Seguint la línia de Ros (2003:91-146), en els capítols V i VI de la tesi aprofundeix en aquesta via per tal d’analitzar la mobilitat geogràfica tenint en compte les activitats econòmiques dels migrants amb la intenció de detectar, d’una banda, si existeix una relació directa entre l’expansió o caiguda d’un ofici i l’atracció o el rebuig de mà d’obra; i, d’altra banda, observar si es dona una mobilitat professional especialitzada des del lloc d’origen.

33.-Respecte aquest tema, vegeu el quadre I de l’Annex.

34.-Possiblement alguns d’aquests jornalers treballaven a jornal al camp, però sospitem que la immensa majoria treballaven en les fàbriques i indústries olesanes o bé a la construcció.

35.-Joan Boada escrivia per a Ricardo de Zamora que: “Molts dels pagesos en las nits llargas del hivern, dias de pluja, etc., treballan en sas casas, o dels fabricants lo ofici dels perayres, com també los jornalers antes que ser la hora de anar a las casas dels amos treballan llana perquè sas mullers y família tingan que filar tot lo dia, y lo mateix fan als vespres, y com en lo hivern que és lo temps de recullir las olivas, haze molta feyna per replegarlas: las donas y criaturas tots trevallan a fora, y las horas referidas en lo art dels perayres guanyan bastant jornal; també són pocs los perayres que no tingan olivar, o vinyas y estas a acceptió de pochs quant los és convenient van al trevall de la terra” [Hernández, 2000:71-72].

36.-Per a més informació en referència a l’activitat pagesa podeu consultar, entre altres, a: Capdevila (2003), Casas (1983), Codina (1987-1988), Congost (1990 i 1997), Dantí (2004), Ferrer (1987), Sanmartí (1995), Segura (1988), Serra (1988), Simon (1993), Soronellas (2006), Tardà i altres (1993), Tribó (2005) i, en el cas olesà, Vendranes i Rullier (1986) pel que respecte a la producció oleícola i, especialment, Cobos (2006, 1995 i 1994) qui aprofundeix en els tipus de conreus, l’extensió d’aquests i llur evolució al llarg dels segles XVII-XIX.

- 37.-El creuament de fonts ens ha permès constatar que molts d'aquests jornalers que consten en els matrimonis apareixen com a operaris i treballadors de fàbriques en els padrons o en altres llibres sacramentals.
- 38.-Ens referim a la indústria tèxtil de la Colònia Sedó, segons han demostrat Nicolau (1983) i Dorel-Farré (1992 i 2002).
- 39.-Recordem que a la societat catalana durant l'Antic Règim el sistema predominant era l'emfiteusi pel qual un senyor dona a una altra persona –emfiteuta– el domini útil d'una cosa immoble, perpetuament o a llarg termini, per tal que sigui millorada, tot retenint-ne el domini directe i que obligava, gairebé, a una economia de subsistència.
- 40.-Respecte de la vida quotidiana dels obrers industrials del segle XIX i inicis del XX podeu consultar, entre altres, a: Bengoechea (2004), Camps (1994 i 2004), Enrech (2004), Ferrer (2008a i 2008b), Huertas (1982), Sánchez (1992), Serrallonga (1997), Tardà i altres (1993) i, en el cas concret d'Olesa, Penalba (treball inèdit).
- 41.-Respecte d'aquest col·lectiu a Olesa, podeu consultar Cobos [1994, 1995 i 2006], Gual i Millàs [2002] i Vendranes (2004).
- 42.-Per a més informació, vegeu Torras (1981), Serrallonga (2000), Sitges (1969), Torres (1997), entre altres.
- 43.-No sabem si el 1880 és el darrer any de llur existència, però des de 1881 a 1930 no consta cap pareire en els llibres de noccs i en el padró de 1860 és l'únic en què trobem documentats els pareires. Això, no obstant, Vendranes en el seu estudi els ubica cronològicament entre 1620 i 1880 [Vendranes, 2004].
- 44.-Pel que fa a això, vegeu Muset (1987, 1989 i 1995) i Gual i Millàs (2002).
- 45.-Això també ho ha destacat Ros per al cas de la capital del Maresme [Ros, 2003:111].
Podeu trobar més informació respecte del sector tèxtil català en Benaul (1995), Ferrer (1990, 1994, 1996...), Llonch (2004), Maluquer de Motes (2004), Camps (2004), Torras (1981, 1985, 1992...), etc.
- 46.-Cal recordar que el cotó augmenta de 1830 a 1910 malgrat la crisi dels seixanta [Camps, 2004:43-46].
- 47.-Cobos, Josep M. (2006). *Pagesos, pareires i teixidors...*, p. 193.
- 48.-Respecte al paper i la importància dels gremis, i no únicament del ram del tèxtil, durant l'Antic Règim podeu consultar, entre d'altres: Domingo i Tous (1986), Lencina (1993), Torras (1985 i 1999), Torrella (1955) o, entre altres, Vicente (1988). En el cas concret d'Olesa, Vendranes (2004) ha transcrit el reglament del gremi de pareires i Gual i Millàs (2002) han posat èmfasi en la conflictivitat gremial.
- 49.-Respecte als traginers podeu consultar Ferrer (1987), Madurell (1985) o Muset (1998).
- 50.-No volem menystenir la resta de professions, ocupacions i oficis consignats als llibres de noccs. Ans el contrari, creiem que tots ells mereixen un breu comentari atesa llur importància, però aquest no és l'objectiu d'aquest estudi.
- 51.-La inquietud i interès pel coneixement del nostre passat va portar a la exposició "Oficis d'ahir. Olesa vista a través dels seus oficis" del 5 de novembre al 12 de desembre de 2010 on destacaren les activitats dels traginers, mestres, basters, fusters, forners i matalassers.
- 52.-La presència gairebé constant d'ambdós menestrals simultàniament a Olesa, converteixen aquesta població en una ciutat rural?
- 53.-Respecte això, podeu consultar Cobos (1994), Gual i Millàs (2002) o Millàs (2004).
- 54.-Els percentatges aquí indicats estan calculats sobre el total de casos en què consta l'activitat laboral, ocupació i ofici en els matrimonis buidats. És a dir, la mostra amb què treballem és de 5.600 casos dels 6.374 matrimonis enregistrats –un 87,86% del total–.
- 55.-Respecte això, vegeu l'obra col·lectiva dirigida per Calvo (1995).
- 56.-Aquest elevat percentatge ens fa pensar que tals jornalers són obrers industrials, majoritàriament.
- 57.-AHMOM. Capsa 58, *op.cit.*
- 58.-No hem menystingut altres fonts com la *Relació* de 1723 o el padró de 1818 tot i que el primer només recull la població masculina i el segon només aplega els caps de casa. Aquests dos recomptes locals han estat estudiats i analitzats per Cobos qui, després d'analitzar els censos de 1860 i 1910, afirma que: "(...) haurem de tenir present

- el diferent grau de fiabilitat que ens mereixen aquests padrons i censos. Quant als dos últims [1723 i 1818], el grau de fiabilitat és força més elevat que el dels dos primers. A més, tampoc no parlem de la mateixa població: els dos primers són selectius respecte de la població a què fan referència” [Cobos, 1994:50-53].
- 59.-És curiós que entre els treballadors del sector tèxtil no consti cap paraire al *Memorial...* de 1717 quan en els llibres de nocés aquests hi abundaven i que en les respostes de Joan Boada al qüestionari de Zamora el 1789 es destaquí la importància d’aquesta activitat tèxtil [Hernández, 2000; Gual i Millàs, 2002...].
- 60.-El quadre III de l’Annex recull les diferents professions i oficis anotats al *Memorial...* de 1717.
- 61.-És a dir, s’han menystingut els casos en què no hi consta cap consignació a la font.
- 62.-L’encapçalament “Oficis...” del quadre és la simplificació d’aquests, les professions, ocupacions i altres activitats que hi consten a l’esmentada *Relació...* de 1723 [AHMOM, Capsa 58, lligall estadística].
- 63.-Recordem que el total de la població segons aquest cens era de 2.454 persones de les quals 1.992 no es coneix llur professió o bé són menors –un 81,2% de la població– i 12 són estudiants –un 0,49%–, per la qual cosa, hem considerat com a consignats a la resta de la població –450 habitants, el 18,34% de la població–.
- 64.-El gràfic 10 demostra com el nombre de pagesos disminueix a partir de 1681, mentre que el sector secundari augmenta i el nombre de jornalers, al llarg del XVIII, no representa ni un 2% dels nuvis.
- 65.-AHMOM, Capsa A66, Cadastre, segle XVIII: “Cadastró de la Villa y término de Olesa, corregimiento de Mataró, para el año de 1788”. A banda de la informació, tot i que incompleta, de l’ocupació o les professions dels declarants, hi consten el nom i el cognom, alguns estats civils en cas de ser aquests declarants vídues, i allò que hom declara: llars, terres, bestiar i altres béns –censals, personal...–.
- 66.-D’aquestes dones només una d’elles no és vídua, na Caterina Llongueres, i tot i que en la font no consta el seu estat civil, sabem que estava casada des del 1780 amb Miquel Lloberes, emigrant definitiu [APOM, Nocés, vol. 3, 31/12/1780]. Quant als oficis consignats, un 38,18% d’aquestes dones consten com a pageses; un 9,09%, com a jornaleres; un altre 9,09%, com a teixidores de llana; un 5,45%, cardadores de llana; un 3,64%, espartenyeres i la resta d’oficis femenins no superen el 2% d’aquestes –paleta, apotecaria, cardadora de llana, escrivà real, petita noblesa, paraire, captaire, hortolà, teixidora de panys– o bé no en consta cap activitat.
- 67.-Recordem que el padró incomplet de 1818 tampoc presumia un canvi de tendència atès que l’hegemonia dels treballadors sense una activitat específica –jornalers– i pagesos atenuaven quantitativament les activitats secundàries que ocupaven, malgrat tot, a dos de cada deu caps de casa enregistrats.
- 68.-On destaquen la construcció d’un canal que proveís d’aigua la fàbrica, alhora que emmagatzemés l’aigua i evités l’estiatge o les oscil·lacions de cabal; la construcció de l’edifici; la instal·lació de la maquinària... [Cobos, 1994:116].
- 69.-Vegeu quadre III de l’Annex. El nombre d’ocupacions, oficis o professions registrades s’ha triplicat respecte el 1717.
- 70.-Al padró, en qüestió, comptabilitzem 80 llauradors i 35 pagesos.
- 71.-“L’any 1859 la Mare Paula Montal va arribar a Olesa de Montserrat, on va realitzar la darrera de les seves fundacions en vida. L’escola era petita i pobre i s’hi van acollir les filles petites dels obrers, a les que s’admetia de franc, se’ls donava de menjar i se’ls proveïa de roba i calçat. En aquest poble, en aquesta escola, meravellada per la senzillesa i humilitat de la gent, la mare Paula va romandre durant 30 anys, fins a la seva mort el 26 de febrer de 1889” [En línia: www.escolapiesolesa.org (21/09/2013)].
- 72.-Això no obstant, hauríem de tenir en compte que el percentatge dels sense professió o activitat econòmica específica i passius el trobem molt elevat atès que el nombre de propietaris s’incrementa en dotze anys 1.313 vegades. Les dades dels oficis, ocupacions o professions són correctes? D’entrada, observem al padró de 1872 que l’anotació d’aquestes activitats en el sexe femení coincideixen majoritàriament amb la del cap de família i en el cas concret dels propietaris això es dona en tres de cada quatre casos. Lògicament, aquestes anotacions dels mateixos oficis o ocupacions entre caps de família a la resta de membres de la mateixa unitat familiar qüestiona si més no la validesa dels seus resultats i la veracitat de les activitats consignades.

- 73.-Respecte aquest tema, Cobos afirma que: "l'any 1880 marcà el punt més baix d'una corba demogràfica negativa que s'havia iniciat uns quants anys abans. La crisi econòmica va obligar segurament a una emigració temporal cap a altres pobles de les rodalies. Durant aquells anys, sembla que els fills d'Olesa no tenien cap altra alternativa" [Cobos, 1994:132].
- 74.-Vegeu quadre III de l'Annex. El nombre d'oficis, ocupacions i professions registrades s'ha reduït gairebé un 43% respecte el 1860, però gairebé s'ha duplicat respecte el 1717.
- 75.-Fontana ha demostrat la davallada de la borsa barcelonina amb un punt mínim a l'any 1866 i els cicles de la producció industrial amb uns valors mínims per als anys 1866-1869 [Fontana, 1988:334-336].
- 76.-Quant a l'ocupació femenina al sector secundari vegeu Llonch (2004), Enrech (2004), Dorel-Ferré (2002), entre altres.
- 77.-Pel que fa a l'ocupació femenina al sector agrari vegeu Tribó (2002), Campmany (2002), entre altres.
- 78.-De la mateixa manera, també sobte trobar tasques gens femenines en el sector secundari –*totxaner*, industrial, paletes, manyà, majordom, ferrer...– que consten amb el mateix ofici o professió que els seus cònjuges.
- 79.-Aquest endarreriment podria ser degut a la situació del municipi, car les muntanyes de tramuntana, el Llobregat a migdia i ponent i els terrenys feréstecs a llevant constitueixen una muralla gairebé infranquejable per a la *phylloxera vitifoliae* [Hernández, 1997:66].
- 80.-Vegeu quadre III de l'Annex. La diversitat d'oficis en aquest padró és la segona més alta de les registrades, amb 119 casos, superant les 79 activitats del 1860 i duplicant, en escriure, les 54 activitats registrades el 1872.
- 81.-És possible que aquestes 10 professores siguin religioses escolàpies atès que no consta cap dona eclesiàstica en l'esmentat padró, però si altres dues mestres.
- 82.-Cobos, Josep M. (1994). *Olesa...*, p. 135-138.
- 83.-AHMOM, Matricules Industrials, capes148-151.
- 84.-Ens referim al pont sobre el riu Llobregat, inaugurat el 1915, que enllaça Olesa amb Esparreguera.
- 85.-Vegeu quadre III de l'Annex. El nombre absolut d'oficis, professions o ocupacions es redueix gairebé un 23% respecte el padró de 1910, però és superior a qualsevol dels altres.
- 86.-Vegeu quadre III de l'Annex. La disminució de la diversitat d'oficis, ocupacions i professions enregistrats persisteix: del 1915 al 1920 hi ha una pèrdua de vint activitats, un 28% menys.
- 87.-Creiem que es tracta de religioses escolàpies atès que no consta cap eclesiàstica enregistrada al padró de 1920.
- 88.-Vegeu quadre III de l'Annex. La diversitat d'oficis, ocupacions i professions augmenta un 40% respecte el 1920, però encara no s'assoleixen les 119 activitats diferents registrades el 1910.
- 89.-Són els llauners aquests manyans del 1924? El buidatge nominal ens ha permès confirmar aquest fet i es constata que en cap circumstància coincideixen aquests individus.
- 90.-Vegeu el quadre III de l'Annex. La diversitat d'oficis, ocupacions i professions assolix la seva màxima representativitat amb 127 casos amb un augment d'un 26% respecte el 1924.
- 91.-La diversitat de criteris dificulta l'elaboració d'un quadre comparatiu, per aquesta raó creiem oportú descriure'n llurs conclusions i dades presentades.
- 92.-Per tal d'elaborar aquest quadre hem agregat els nuvis de les següents fonts:

Bibliografia

- BENAU, JOSEP M. (1995). "Els empresaris de la industrialització: una aproximació des de la indústria tèxtil llanera catalana, 1815-1870", *Recerques...*, núm. 37, p. 93-113.
- BENGOECHEA, SOLEDAD (2004). "Treball, treballadors i empresaris (1919-1959)" dins LLONCH, MONTSERRAT (ED.), *Treball tèxtil a la Catalunya contemporània*. Lleida: Pagès editors, p. 113-131.
- BREA, GABRIEL (2013:3). *La evolución económica a través del estudio de las ocupaciones (área de Barcelona, 1720-1860)*. Bellaterra: UAB, Máster Oficial de Estudios Territoriales y de la Población, Memoria de Investigación.
- BUSQUETS, JOAN; SIMON, ANTONI (1993). *Girona al segle XVII*. Girona: Ajuntament i Diputació de Girona.
- CABRÉ, ANNA; PUJADAS, ISABEL (1989). "La població: immigració i explosió demogràfica" dins NADAL, JORDI I ALTRES (DIRS.), *Història econòmica de la Catalunya Contemporània*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. V, p. 11-128.
- CALVO, ÀNGEL (COORD.) (1995). *El pas de la societat agrària a industrial al Baix Llobregat. Agricultura intensiva i industrialització*. Barcelona: PAM i CECBL.
- CAMPANY, JOSEP (2002). "Dones a Gavà en el pas a la societat industrial (1800-1940)" dins BORDERÍAS, CRISTINA (ED.). *Les dones i la història al Baix Llobregat*. Barcelona: CECBL i PAM, vol. I, p. 337-431.
- CAMPS, ENRIQUETA (1994). "Capital comercial i treball industrial: les estratègies familiars durant la transició al sistema fabril" dins BALFOUR, SEBASTIÀ I ALTRES, *Indústria i ciutat. Sabadell, 1800-1980*. Barcelona: PAM, p. 153-191.
- CAMPS, ENRIQUETA (1999) "De ocupación, sus labores. El trabajo de la mujer en los albores del siglo XX (Sabadell, 1919-1920)" dins *IV Congreso de la Asociación de Demografía Histórica. Bilbao, 20-22 de septiembre de 1995*. Bilbao: Euskal Herriko Unibertsitatea, vol. II, p. 549-562.
- CAMPS, ENRIQUETA (2004). "A la recerca del temps perdut: homes, dones i nens al mercat de treball català al segle XIX" dins LLONCH, MONTSERRAT (ED.). *Treball tèxtil a la Catalunya contemporània*. Lleida: Pagès editors, p. 41-56.
- CAÑAMERAS, JORDI (1995). "Aproximació a l'estructura socio-professional de Sant Feliu de Llobregat al segle XVIII" dins CALVO, ÀNGEL (COORD.), *El pas de la societat...*, p. 211-339.
- CAPDEVILA, M. ALEXANDRA (2003). *Pagesos, mariners i comerciants a la Catalunya litoral. El Maresme a l'època moderna*. Barcelona: UB, tesi doctoral. En línia, www.mcu.es/Teseo, 31/01/2007.
- CASAS, JOAN (1983). *De pagesos a aturats. Notes sobre la història de les transformacions urbanes a l'Hospitalet de Llobregat*. L'Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de L'Hospitalet.
- CASASNOVAS, MIQUEL À.; FLORIT, M. PILAR (1993). *Una societat pagesa en una època de transició. Estructura demogràfica des Mercadal (1785-1865)*. Es Mercadal: Institut Menorquí d'Estudis.
- COBOS, JOSEP M. (1994). *Olesa al segle XIX*. Barcelona: PAM i altres.
- COBOS, JOSEP M. (1995). "Baix Llobregat Nord: el procés d'industrialització a la vila de Olesa de Montserrat (1830-1930)" dins CALVO, ÀNGEL (COORD.), *El pas de la societat agrària...*, p. 343-376.
- COBOS, JOSEP M. (2006). *Pagesos, paraires i teixidors al Llobregat montserratí*. Barcelona, PAM i altres.
- CODINA, JAUME (1987-1988). *Els pagesos de Provençana (984-1807). Societat i economia a l'Hospitalet pre-industrial*. Barcelona: PAM i altres, tres volums.
- CONGOST, ROSA (1990). *Els propietaris i els altres*. Vic: Eumo.
- CONGOST, ROSA (1997). "De pagesos a hisendats, reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants: la regió de Girona (1780-1840)", *Recerques...*, núm. 35, p. 52-72.
- COSTA, MONTSERRAT (1989). *Sant Sadurní d'Anoia. Un perfil socio-econòmic (1771-1816)*. Sant Sadurní d'Anoia: L'Avenç i Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia.
- DANTÍ, JAUME (1988). *Terra i població al Vallès Oriental. Època Moderna. El creixement demogràfic i econòmic als segles XVI i XVII*. Santa Eulàlia de Ronçana: Ajuntament de Santa Eulàlia de Ronçana.
- DANTÍ, JAUME (2004). "Pagesos, menestrals i drets senyorials al segle XVIII: el capbreu del marquès de Rupit", *EHA*, núm. 17, p. 349-358.

- DÍAZ, LUIS (2013). "La utilización del sistema de clasificación HISCO para el estudio de la estructura ocupacional de Madrid, 1880-1930: posibilidades y problemas". En línia: www.adeh.org, 31/08/2013.
- DOMINGO, ISABEL; TOUS, JORDI (1986). "Els gremis reusencs a finals del segle XVIII" dins *La Història i els Joves Historiadors Catalans, celebrades al Centre Cívic de les Cotxeres de Sants els dies 4, 5 i 6 d'octubre de 1984*. Barcelona: La Magrana i altres, p. 205-210.
- DOREL-FERRÉ, GRÀCIA (1992). *Les colònies industrials a Catalunya. El cas de la Colònia Sedó*. Barcelona: PAM i Ajuntament d'Esparreguera.
- DOREL-FERRÉ, GRÀCIA (2002). "Obreres d'Esparreguera (1850-1930)" dins BORDERÍAS, CRISTINA (Ed.). *Les dones i la història al Baix Llobregat*. Barcelona: CECBL i PAM, vol. I, p. 433-448.
- ENRECH, CARLES (2004). "Conflictivitat, gènere i racionalització dels temps de treball (1891-1919)" dins LLONCH, MONTSERRAT. *Treball tèxtil a la Catalunya contemporània*. Lleida: Pagès editors, p. 95-112.
- FERRER, LLORENÇ (1987). *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)*. Barcelona: PAM.
- FERRER, LLORENÇ (1990). "Família i indústria tèxtil en un poble de la vall del Llobregat. Navarcles, 1936", *Miscel·lània d'Estudis Bagencs*, núm. 6, p. 133-163.
- FERRER, LLORENÇ (1994). "La industrialització tèxtil de Cardona en el segle XIX" dins XXXIX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. *Cardona 22 i 23 d'octubre de 1994*. Solsona: Foment Cardoní i Patronat Municipal de Museus, vol. II, p. 183-193.
- FERRER, LLORENÇ (1996). "Las colonias industriales: inmigración y estructura familiar en Cataluña" dins GONZÁLEZ, MANUEL; ZARRAGA, KARMELE. (Eds.), *Los movimientos migratorios en la construcción de las sociedades modernas*. Bilbao: Universidad del País Vasco, p. 315-336.
- FERRER, LLORENÇ (2008a). "Notes sobre on i com vivien els obrers de les fàbriques de riu a la Catalunya central" dins DOREL-FERRÉ, GRÀCIA (DIR.), *Habitatges obrers i colònies industrials a la península ibèrica*. Terrassa: Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, p. 139-146.
- FERRER, LLORENÇ (2008b). "Quan una fàbrica porta a la construcció d'un poble: el cas del Pont de Vilomara (Bages) a mitjan segle XIX", dins DOREL-FERRÉ, GRÀCIA (DIR.), *Habitatges obrers i colònies industrials a la península ibèrica*. Terrassa: Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, p. 85-96.
- FONTANA, JOSEP (1988). "La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)" dins VILAR, PIERRE (COORD.), *Història de Catalunya*, vol. V. Barcelona: Edicions 62.
- HERNÁNDEZ, ÀNGEL M. (2000). *Olesa al final del segle XVIII segons la resposta de Joan Boada al qüestionari de Zamora*. Barcelona: PAM i altres.
- HUERTAS, JOSEP M. (1982). *Obrers a Catalunya. Manual d'història del moviment obrer 1840-1975*. Barcelona: L'Avenç, SA.
- GARCÍA, RICARDO (1985). *Historia de Cataluña. Siglos XVI-XVII*. Barcelona: Ariel, dos volums.
- GARCÍA, ROCÍO (2005). *Historia de emigración. Factores de expulsión y selección de capital humano en la emigración a la Ría de Bilbao (1877-1935)*. Zarautz: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco.
- GÓMEZ, COSME J. (2007). *Entre el mundo rural y el mundo urbano. Familia, parentesco y organización social en la villa de Albacete (1750-1808)*. Albacete: Instituto de Estudios Albacetenses "Don Juan Manuel" de la Excm. Diputación de Albacete.
- GONZÁLEZ, MANUEL (DIR.) (2010). *Nacimiento y Desarrollo de la Ciudad Industrial. Leioa. De la sociedad tradicional a la sociedad posindustrial (1880-2000). Industrialización, urbanización, inmigración e innovación social*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco.
- GONZÁLEZ, MANUEL; GARCÍA, ROCÍO; URRUTIKOETXEA, JOSÉ (2007). *Las "Ciudades mineras" de la Ría de Bilbao durante el boom minero. Inmigración, Capital humano y Mestizaje*. Zarautz: Ediciones de la Universidad del País Vasco.
- GUAL, F. XABIER; MILLÀS, CARLES (2002). *Olesa de Montserrat en època dels Àustria. Demografia i societat*. Barcelona: PAM i altres.
- GUAL, F. XABIER; MILLÀS, CARLES (2003a). "L'estructura socioprofessional a Olesa de Montserrat en època dels Àustria" dins XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. *El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als Decrets de Nova Planta. Barcelona-Poblet-Lleida, 7 al 12 de desembre de 2000*. Barcelona: PUB, vol. II, p. 151-176.

- GUAL, F. XABIER; MILLÀS, CARLES (2003b). "L'estructura sociolaboral a Catalunya (segles XVI-XVII). La població activa del Baix Llobregat", *Pedralbes...*, núm. 23, vol. I, p. 655-670.
- LENCINA, XAVIER (1993). "Activitat laboral i espai familiar en els gremis barcelonins de l'època moderna", *Pedralbes...*, núm. 13, vol. II, p. 335-340.
- LIVI-BACCI, MASSIMO (1993). *Introducción a la demografía*. Barcelona: Ariel.
- LLOCH, MONTSERRAT (1993). *Treball femení i migracions en el mercat laboral. Vilassar de Dalt, 1910-1945*. Bellaterra: UAB, tesina de llicenciatura.
- LLOCH, MONTSERRAT (1994). "Inserción laboral de la inmigración y sistema de reclutamiento de la fábrica textil: Vilassar de Dalt, 1919-1945", *Boletín...*, núm. XII-2 i 3, p. 149-161.
- LLOCH, MONTSERRAT (2004). "La feminització del treball tèxtil a Catalunya (1891-1959)" dins LLOCH, MONTSERRAT (ED.), *Treball tèxtil a la Catalunya contemporània*. Lleida: Pagès editors, p. 77-94.
- MADURELL, JOSEP P. (1985). "El dret de pescar, el transport fluvial de llenya i fusta i les barques del pas del riu Llobregat" dins *XXV Intecomarcals d'Estudiosos de Catalunya. El Prat de Llobregat, 25-26 d'octubre de 1980*. El Prat de Llobregat: CECBL i Amics del Prat, p. 486-294.
- MAJORAL, ROSER; CASTEJÓN, ROSA (1983). "Les activitats econòmiques primeres", dins *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. XVIII, pp. 132-225.
- MALQUER DE MOTES, JORDI (2004). "La indústria tèxtil i l'activitat econòmica a la Catalunya contemporània" dins LLOCH, MONTSERRAT (ED.), *Treball tèxtil a la Catalunya contemporània*. Lleida: Pagès editors, p. 15-32.
- MARFANY, JULIE (2004). "«Casar-se en edad proporcionada»: edat al matrimoni i estratègies matrimonials a Igualada, 1680-1829" dins *Miscel·lània Aqualatensia*, núm. 11, p. 13-45.
- MILLÀS, CARLES (2004). "El nivel de escolarización primària en Olesa de Montserrat (Catalunya) en 1860". Comunicació presentada al *VII Congreso de la ADEH* celebrat a Granada el 2004, 18 pàgines. En línia: www.ugr.es, 05/05/2004.
- MOLAS, PERE (1977). *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII*. Barcelona: Curial.
- MUSET, ASSUMPTA (1987). *Indústria dispersa i protoindústria a la Catalunya del segle XVIII. El cas d'Esparreguera i Olesa de Montserrat*. Barcelona: UB. Tesi de llicenciatura.
- MUSET, ASSUMPTA (1989). "Protoindústria e indústria dispersa en la Catalunya del siglo XVIII. La pañería de Esparreguera y Olesa de Montserrat", *RHE*, núm. VII-1, p. 45-67.
- MUSET, ASSUMPTA (1995). "La indústria de la llana a Esparreguera i Olesa al segle XVIII" dins CALVO, ÀNGEL (COORD.), *El pas de la societat agrària...*, p. 181-200.
- MUSET, ASSUMPTA (1998). "El grup de traguers i negociants de Calaf i Copons durant el segle XVIII", *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, núm. XVI, p. 359-397.
- NADAL, JORDI (1956-1959). "Demografía y economía en el origen de la Cataluña moderna. Un ejemplo local: Palamós (1705-1839)" dins *Estudios de Historia Moderna*, tom VI, p. 281-310.
- NICOLAU, ROSER (1983). *Trabajo asalariado, formación y constitución de la familia. La demanda de trabajo en la colonia textil Sedó y los comportamientos demográficos de su población, 1850-1930*. Bellaterra: UAB, tesina de llicenciatura.
- NICOLAU, ROSER (1990). "Els factors demogràfics del creixement econòmic: Catalunya, 1787-1910" dins NADAL, JORDI I ALTRES (DIRS.), *Història econòmica de la Catalunya Contemporània*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. II, p. 13-62.
- PENALBA, JOSEP M. "Anarcosindicalisme i condicions de vida de la classe treballadora d'Olesa de Montserrat (1931-1939). El Sindicato Único de Trabajadores de Olesa". Treball inèdit.
- PÉREZ, ANTONI (2003). *Indrets. Olesa de Montserrat. Coneixeu el nostre patrimoni natural, històric i cultural?* Olesa de Montserrat: Ajuntament d'Olesa de Montserrat (segona edició 2006).
- PONCE, SANTI (1997). "Cambios en las estructuras familiares de una comarca de Cataluña: Osona, 1850-1930" dins CHACÓN, FRANCISCO; FERRER, LLORENÇ (EDS.), *Familia, Casa y Trabajo*. Múrcia: Universitat de Múrcia, p. 465-478.
- PUIG, ROSER (2003). "El servei domèstic femení al Montblanc de finals del segle XIX", *El Foradot*, núm. 18, p. 12-15.

- ROS, CARMÉ (2003). *Les estratègies familiars i la mobilitat social dels menestrals a Catalunya: segles XVII-XIX. El cas de Mataró*. Barcelona: UPF, tesi doctoral.
- ROS, CARMÉ; SANCHO, SOCORRO (2001). "La movilidad geográfica y socioprofesional de los artesanos de la Cataluña de los siglos XVII y XVIII. Un estudio local comparativo", *Papers de Demografia*, núm. 187, 29 pàgines.
- SÁNCHEZ, FERRAN (1992). "Sallent: obrers, laics i llibertaris a finals de segle dinou" dins *Congrés Internacional d'Història. Catalunya i la Restauració. Manresa, 1, 2 i 3 de maig de 1992*. Manresa: Centre d'Estudis del Bages i altres, p. 325-333.
- SANMARTÍ, CARMÉ (1995). *La pagesia benestant al Bages: el mas Sanmartí*. Manresa: Fundació Caixa Manresa.
- SEGURA, ANTONI (1988). "Proletarització i decadència. Una aproximació a l'evolució dels gremis pagesos de Barcelona (1723-1823)", *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, núm. 3-4, p. 67-99.
- SERRA, EVA (1988). *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat*. Barcelona: Crítica.
- SERRALLONGA, JOAN (1997). "El món industrial: obrers i patrons" dins *Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. VII, p. 204-219.
- SERRALLONGA, JOAN (2000). "Prohoms, propietaris i artesans de camí a la industrialització. La crisi del Gremi de Paraires de Voltregà (Osona), 1760-1790", *Manuscrits...*, núm. 18, p. 163-184.
- SIMON, ANTONI (1993). *Pagesos, capellans i industrials de la Marina de la Selva. Memòries i diaris personals de la Catalunya moderna*. Barcelona: Curial.
- SITGES, XAVIER (1969). "El gremi de paraires de la ciutat de Vic", *Ausa. Publicació del Patronat d'Estudis Osonencs*, núm. VI-62, p. 103-110.
- SORONELLAS, MONTSERRAT (2006). *Pagesos en un món de canvis. Família i associacions agràries*. Tarragona: Publicacions URV.
- TARDÀ, JOAN I ALTRES (1993). *Pagesos, obrers, ciutadans. Història de Cornellà de Llobregat*. Cornellà de Llobregat: Ajuntament de Cornellà de Llobregat.
- TAMAMES, RAMÓN (1985). *Introducción a la economía española*. Madrid: Alianza.
- TORRAS, JAUME (1981). "Estructura de la industria pre-capitalista. La draperia", *Recerques...*, núm. 11, p. 7-28.
- TORRAS, JAUME (1985). "Aguardiente y crisis rural. Sobre la coyuntura vitícola, 1793-1832" dins GARCÍA, ANGEL; GARRABOU, RAMON (Eds.), *Historia agraria de la España contemporánea*. Barcelona: Crítica, vol. I, p. 151-174.
- TORRAS, JAUME (1992). "Gremio, familia y cambio económico. Pelaire y tejedores en Igualada, 1695-1765", *Revista de Historia Industrial*, núm. 2, p. 11-29.
- TORRAS, JAUME (1996). "La penetració comercial catalana a l'Espanya interior en el segle XVIII. Una proposta d'explicació" dins PÉREZ, M. TERESA; SEGURA, ANTONI; FERRER, LORENÇ, *Els catalans a Espanya, 1760-1914*. Catarroja: Afers, p. 27-30.
- TORRAS, JAUME (1999). "Oficios y familias. Propuestas para interpretar la función de las cofradías menestrales en los siglos XVII y XVIII" dins *IV Congreso de la Asociación de Demografía Histórica. Bilbao, 20-22 de septiembre de 1995*. Bilbao: Euskal Herriko Unibertsitatea, vol. II, p. 563-572.
- TORRAS, JOSEP M. (1987). "Demografia i societat a Igualada durant els segles XVI i XVII", *Miscel·lanea Aqualatensia*, núm. 4, p. 87-109.
- TORRELLA, FRANCESC (1955). *Los antiguos gremios y la actual industria de la Cataluña textil*. Terrassa: Publicacions de la Cambra de Comerç i Indústria de Terrassa.
- TORRES, XAVIER (1992). "Activitats econòmiques" dins SOBREQÜES, JAUME (DIR.), *Història de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, vol. IV, p. 228-250.
- TORRES, XAVIER (1997). *La Vall de Torelló als segles XVI i XVII: una història de paraires i bandolers*. Vic: Eumo.
- TRIBÓ, GEMMA (2002). "El treball femení a l'agricultura (XVIII-XX)" dins BORDERÍAS, CRISTINA (Ed.). *Les dones i la història al Baix Llobregat*. Barcelona: CECBL i PAM, vol. I, p. 275-313.
- TRIBÓ, GEMMA (2005). "L'expansió del regadiu, un impuls definitiu a la intensificació agrícola (finals del segle XVIII-1930). Demografia, agricultura i industrialització al Baix Llobregat" dins FERRERES, ENRIC (DIR.). *El Baix Llobregat: història i actualitat ambiental d'un riu*. Sant Feliu de Llobregat: CECBL, p. 172-193.

- VAN LEEUWEN, MARCO H. D.; MAAS, INEKE; MILES, ANDREW (2002). *HISCO: Historical International Standard Classification of Occupations*. Leuven: Leuven University Press.
- VENDRANES, GUSMAN (2004). *Els paraires d'Olesa de Montserrat, 1620-1880. Aproximació a la història del tèxtil català*. Olesa de Montserrat: autoedició.
- VENDRANES, GUSMAN; RULLIER, CHANTALE (1986). *Oli d'Olesa, la passió d'un poble*. Barcelona: PAM i altres.
- VICENTE, MARTA (1988). "El treball de la dona dins els gremis a la Barcelona del segle XVIII (una aproximació)", *Pedralbes...*, núm. 8, vol. 1, p. 267-276.
- VINUESA, JULIO I ALTRES (1997). *Demografía. Análisis y proyecciones*. Madrid: Ed. Síntesis.